

Kultura slobodnog čitanja među mladima

Biškup, Valentina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:431827>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-25**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2021./2022.

Valentina Biškup

Kultura slobodnog čitanja među mladima

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, srpanj 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Zahvala

Ovim putem želim zahvaliti ravnateljima i ravnateljici srednjih škola u Samoboru koji su mi odobrili provođenje ankete pred kraj školske godine. Također, veliko hvala pedagogima i knjižničarki koji su me proveli razredima i upoznali s učenicima. Hvala svim profesorima koji su odvojili dio svog sata za provođenje ankete i na kraju, puno hvala učenicima, koji su odvojili vrijeme i ispunili anketu!

Također, zahvaljujem se mentorici, prof. dr. sc. Ana Barbarić na pomoći i savjetima pri izradi ovog diplomskog rada.

Posebno hvala mojoj obitelji što su uvijek bili tu za mene, na svojoj podršci i poticajima u mom obrazovanju i životu.

I naravno, veliko hvala mojim prijateljicama koje jesu dio moje obitelji. Hvala na svim savjetima, pomoći, smijehu i zabavi! Hvala Lj!

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Povijesni pregled knjižničnog posvećivanja mladima kao posebnoj skupini	3
2.1. Definiranje pojma „mladi“	6
2.2. Mladi i čitanje - poticanje čitanja	7
3. Svrha knjižničnih usluga za mladež i izgradnje zbirke.....	13
4. Internetska kultura čitanja	17
5. Programi za poticanje čitanja	19
6. Istraživanje kulture slobodnog čitanja kod mladih	23
6.1. Rezultati	23
7. Zaključak	57
8. Popis literature.....	60
Popis slika grafikona (pitanja i rezultati ankete).....	62
Sažetak.....	63
Summary	64

1. Uvod

Čitanje je samo po sebi složena jezična djelatnost koja bi se trebala njegovati od djetetova rođenja, pa kroz cijeli život jer ima važnu ulogu u brojnim područjima razvoja svakog pojedinca. Mladi kao najranjivija skupina, razapeti između digitalne tehnologije i svijeta na internetu s jedne strane, te tiskane knjige s druge strane, češće odabiru neku društvenu platformu za provođenje slobodnog vremena, ostavljajući čitanje po strani. Za razliku od starijih generacija koje su koristile analogne resurse, te se prilagođavale na suvremenu tehnologiju, mladi su odrasli s njom, stoga im je i njezino pretraživanje prirođenije; kao što je prošlim generacijama bilo čitanje ili druženje vani. Pa tako i s knjigama, neki radije biraju elektroničke verzije nego tiskani primjerak. Kako bi se stvorila zainteresiranost za čitanje, kao i za sve ostalo potrebno je uložiti trud i vrijeme. Svaka knjižnica hoda u korak s vremenom i interesima svojih korisnika, te onih koje žele privući, kako bi i oni postali aktivni korisnici. Promatraju li se mladi kao budućnost, onda se u njih treba ulagati i postaviti dobre temelje, računajući daljnje generacije, te ciljeve i vrijednosti koje im se žele usaditi. Čitanje, osim bijega iz stvarnosti, avantura koje možda sami neće moći proživjeti, ali iskustva koje su sakupili čitajući, imaju priliku pronaći se u drugim osobama čije nevolje slične njihovim vlastitima, zaljubiti se u jezik i radnje koje možda i njih još čekaju u životu. Čitanje pruža drugačije zadovoljstvo i okupaciju od samo „scrollanja“, no ipak nije ni upola toliko zastupljeno. Vrijeme kojim mladi samostalno raspolažu te i sam utrošak istoga u čitanje pisane riječi, svjesno ili nesvjesno stvara dobrobit za obogaćivanje i proširivanje vokabulara, mašte i ideje, pa posljedično i razvitka kognitivnih sposobnosti, te emocionalnog i kreativnog aspekta njih samih. Ovim radom ispitat će se upravo ta kultura slobodnog čitanja među mladima, dobiti njihova razmišljanja i perspektive, njihove stavove o čitanju i koliko je ono učestalo, te vidjeti koliko knjižnice doprinose tome ili još mogu doprinijeti. U ovom radu spomenuti će se kako se mladi teorijski definiraju, zašto je važno poticati mlade da čitaju, te što oni dobivaju time. Nadalje, govorit će se o povijesnom pregledu knjižnica za mlade, koja je svrha knjižničnih usluga za mlade i zašto je važna izgradnja „njihove“ zbirke, te provođenje poticaja i programa za proširivanje interesa za čitanje. Osim samog prostora knjižnice te pripadajuće građe u njoj, mladi velik broj djela mogu pronaći na internetu, točnije različitim platformama za čitanje od kojih će se neke spomenuti.

Nakon teorijskog dijela, dolazi istraživački dio, kojim se željelo ispitati što mladi srednjoškolci iz tri različita smjera obrazovanja (strukovne škole, ekonomske, turističke i

ugostiteljske škole te gimnazije) rade u svoje slobodno vrijeme, kako raspoređuju svoje slobodno vrijeme te koliko vremena provode na društvenim mrežama. Vole li čitati, te što najradije čitaju. Jesu li upoznati s fanfiction djelima i čitaju li radije njih ili objavljujane autore. I na kraju, jesu li učlanjeni u knjižnicu, kako se osjećaju u samom prostoru knjižnice i koliko su zadovoljni njezinim radom i djelatnicima, što bi željeli da se promjeni, uvede ili unaprijedi.

2. Povijesni pregled knjižničnog posvećivanja mladima kao posebnoj skupini

Mladenaštvo se smatra najtežim razdobljem za definiranje, stoga i u samoj literaturi postoje različita stajališta oko njegova početka i kraja, odnosno prelaska u odraslu dob, koja se čini, kao da se sa svakom generacijom pomiče sve kasnije. Time i mladi padaju u nesrazmjer gdje se ponekad pronaći i kamo pripasti. Jedno od takvih mjesta je i knjižnica. Iako se radi na tome, dosta kasno se pridodalo pažnje mladima kao posebnoj skupini korisnika koja ima svoje razvoje faze te interesna obilježja koja se često razlikuju od ostalih. Kroz povijest, mladi su mogli pristupiti odgovarajućoj građi na dječjem odjelu sa samostalnim prijelazom na odrasli odjel. Mladi, ne pronalazeći se kao entitet koji pripada odraslom odjelu, a prerasli su dječju građu, često posljedično gube zainteresiranost za dolaskom u knjižnicu, što je obrnuto proporcionalno željama knjižničara i njihovim matičnim knjižnicama.

U Americi 1919. godine zapošljava se prvi knjižničar za mladež s ciljem razvoja usluga za tu dobnu skupinu, zbog uočenog problema koji se odnosi na gubitak njihovih mladih članova koji imaju različite razvojne potrebe i interese. IFLA, 1996. godine izdaje prvo izdanje Smjernica za knjižnične usluge za mladež, iako to nije sam početak rada na odjelu za mladež.¹

Osim obrazovne uloge, važan se smatrao i građanski odgoj i kultura. To se željelo postići radionicama, seminarima, izradom stripa, pisanjem pjesama, gostujućim predavanjima i sličnim događanjima kako bi se poboljšala aktivnost društva, ali i kvaliteta života. Knjižnice su se okrenule većoj orijentaciji na teme iz stvarnog života, problemskoj literaturi, ali i na popularnija izdanja, postere i mjesta koja pozivaju na druženja.²

Njemačka se na državnoj razini bavila rješavanjem problema mladih u knjižnicama, što je rezultiralo otvaranju prve zasebne knjižnice za mladež. Knjižničari su primijetili da su mladi ljudi najzainteresiraniji za nove tehnologije, da im je potreban poseban prostor, suvremena građa i novije informacijsko-komunikacijske tehnologije.³

¹ Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 7.

² Stričević, I., Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), 1-34. URL: <https://hrcak.srce.hr/81288>

³ Schmitt, R. Knjižnice za mladež u Njemačkoj. Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica: njemačka iskustva. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba: Goethe-Institut, 2004. Str.13-30

Krajem 90-tih godina 20. stoljeća javljaju se prvi programi za mlade i u Hrvatskoj. Do onda, točnije do 2000. godine, u hrvatskim narodnim knjižnicama prevladavala je (a i danas u nekim područjima postoji) podjela na dječji i odrasli odjel bez posebnog odjela za mladež. Knjižnice rade na proširivanju svojih odjela, ali i na programima i aktivnostima posebno za mladež. Prvi takav samostalni odjel za mlade otvoren je u Zagrebu pod nazivom *Idi pa vidi* u čijem su stvaranju sudjelovali njihovi korisnici putem ankete. Ubrzo se odjel pokazao kao pozitivan prijelaz, ali i nova prilika za nove korisnike koji su imali pristup internetu, analognoj i elektroničkoj građi te posebnoj informacijskoj službi. Nakon odjela u Zagrebu, prva Hrvatska knjižnica i čitaonica za mlade osniva se u Karlovcu.⁴

Mlade se želi privući radionicama, gostovanjima i sličnim događanjima, ali isto tako, mladi su i dalje najzainteresiraniji za nove tehnologije. U nekim gradovima odjeli za mlade su se uspjeli odvojiti od dječjeg i odraslog odjela, dok su većina drugih pronašli prostora ili druga rješenja kako bi se svi osjećali ugodno i dobrodošlo koristiti prostor koji knjižnice posjeduju.

Sabolović-Krajina je u svojem radu prikazala nekoliko manjih istraživanja s mladima od 13. do 19. godina, provedena između 1987. i 1993. godine. Jedan od problema koje navodi autorica su nekonzistentnost provođenja programa i istraživanja, čime se teško može dobiti dosljedni sistematični rezultati pomoću kojih bi se dalje razvijale ideje za promjenama. Sama istraživanja o čitateljskim interesima mladih u Hrvatskoj javljaju se šezdesetih godina pojavom televizije koja poljuljava navike čitanja.⁵ Autorica čitanje obrazlaže kao društveni proces određen povijesnim i ovovremenskim čimbenicima. U istraživanju mladih u Koprivnici 1986. godine, neka od tada popularne literature, današnjoj mladeži je lektira koja nije uvijek tako prihvaćena s oduševljenjem. U neke od tih autora spadaju i M. Krleža i I. Andrić, dok su neki poput Z. Grey, M. L. Fisher ili M. Delly polagano zaboravljeni. Beletristika im je bila najpopularnija vrsta, dok se strip s druge strane smatrao građom manjeg obrazovanja, tj. manje su ga birali gimnazijalci i zaposlena mladež koji su bili pobornici A. Christie, H. Robbins, M. Jurić-Zagorke, itd. Sama potreba za čitanjem pada nakon škole što se pripisuje promjeni načina života i nerazvijenoj navici čitanja. Kod odabira građe, najčešće biraju ono što im prijatelji preporuča, što ili posuđuju od njih ili iz knjižnice, dok sama kupnja nije popularna što je autorica protumačila da mladi posuđuju iz školske knjižnice i čitaju što iz obaveze, a što zbog

⁴ Stropnik, A. Knjižnica za nove generacije: virtualni sadržaji i usluge za mlade. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013.

⁵ Sabolović-Krajina, D. Čitalački interesi tinejđera. Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 36 (1993). URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/sabolovic-krajina_1993.htm

slobodnog vremena, dok si zaposleni više kupuju knjige ili međusobno posuđuju ako nisu učlanjeni u knjižnicu. Zaključak je bio kako su navika čitanja i potreba za čitanjem stvar kulture društva i uvjeta za razvijanje navike. Obrazovne institucije tu imaju nezaobilaznu ulogu zajedno s roditeljima, knjižnicama i društvom.⁶

Nakon prvog izdanja Smjernica za knjižnične usluge i mladež i napredak informacijsko-komunikacijske tehnologije stil života mladih se drastično mijenja, zahtijevajući nove smjernice, novi i drugačiji pristup, druge zadaće i potrebe od knjižničara za mlade, kako bi ih i dalje privukli i zadovoljili njihove interese i potrebe.⁷

Iako se ne može očekivati napredak preko noći, svaki korak prema naprijed je pozitivan i dobro došao. Tako i svaki prostor koji se unaprijedio, nadogradnja, radionica ili skup koji promoviraju knjižnice, čitanje i njihovu djelatnost pomaže stvarati mrežu i poticati druge u unapređenju kako čitanja, tako zajednice i nas samih. Knjižnice su danas umreženije pa i vijesti i noviteti brže dolaze do svih kutova svijeta, radeći na unaprjeđenju usluga, programa i pristupa, hodajući u korak s interesima svojih mladih korisnika. Naravno, financijski, prostorni i drugi uvjeti nisu uvijek idealni i neće se promijeniti tako brzo, no i sama aktivnost knjižničara i mladih mijenja im perspektivu o knjižnici i njezinom prostoru. Prostor u kojem bi se trebali osjećati ugodno i dobrodošlo, slobodni u biranju i izražavanju, predlaganju događaja i programa kroz koje bi se gradila međusobna suradnja i planiranje. Knjižničari kao posrednici između knjiga i čitatelja, imaju ulogu ukazati im na prednost knjige, tj. suštinu njezine zabave. Također, pokazati im različite perspektive, imati razumijevanje za mlade, poznavati njihovu literaturu i znati kako im je približiti i informirati ih o njoj.

⁶ Sabolović-Krajina, D. Neki aspekti čitalačke kulture mladih. Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 32 (1989), str. 71-94. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/sabolovic_neki.htm

⁷ Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

2.1. Definiranje pojma „mladi“

„Oni su mali, ali su veliki. Odnosno hoću reći, oni nisu tako mali, ali su dovoljno veliki da ne budu mali.“⁸

Za mlade kao najosjetljiviju skupinu, definirani su samo okviri koji bi mogli obuhvaćati tu dob. Prihvaćeni su kao heterogena skupina sa zajedničkim karakteristikama, tj. time su mladi prepoznati kao zasebna društvena skupina s različitim socijalnim i individualnim aspektima zrelosti i interesima. Jedan od metodoloških problema je dobna granica koja se uglavnom bira od 13. godine pa sve i do 30. godine života.⁹

Savez za knjižnične usluge za mladež (YALSA) definira dobnu granicu od 12. do 18. godine života, međutim, takvo poimanje ne uzima u obzir brojne društvene i psihološke aspekte današnjih adolescenata.¹⁰ S druge strane, Europska unija, prema politici za mlade, mlade određuje kao osobe između 13. i 30. godine života.¹¹ Provođenjem ispitivanja s raznolikim godišnjim opsegom, teže je napraviti kontinuirano metodološko ispitivanje tj. lako je napraviti ispitivanje, no rezultati mogu biti ograničavajući s obzirom na nedosljednost ispitivanja i njihovih interesnih upitnika.

Gudjons mladost određuje kao dobnu fazu koja je neprecizna u određivanju, obično od trinaeste pa do ili preko dvadesete godine. Pojmom adolescencije označuje cjelokupno razdoblje koje započinje pubertetom i obuhvaća duži period koji traje do i nakon punoljetnosti.¹²

Prema IFLA-inim Smjernicama za knjižnične usluge za mladež, pojam „mladi“ obuhvaća skupinu ljudi na granicama između djetinjstva i odrasle dobi. Same smjernice ne diktiraju konkretne godine ove skupine, nego naglašavaju kako je zadatak svake pojedine knjižnice odrediti raspon godina koje će njihovi programi ili usluge obuhvatiti. No, ipak daju sugestiju

⁸ Hitrec, H.: Smogovci.

⁹ Ilišin, V., Spajić Vrkaš, V. Generacija osujećenih: mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća. Zagreb: Biblioteka Znanost i društvo; Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2017. str. 13

¹⁰ Pattee, Amy S. Developing library collections for today's young adults. Lanham; Toronto; Plymouth, UK: The Scarecrow Press, Inc., 2014.

¹¹ Stričević, I., Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), 1-34. URL: <https://hrcak.srce.hr/81288> Str. 7.

¹² Gudjons, H. Pedagogija: temeljna znanja. Zagreb: Educa, 1994.

kako bi dvanaesta godina bila donja granica – tj. početak mladosti, a kraj, tj. odraslost prilagođen potrebama i interesima korisnika.¹³

Današnju „mladež“ smatra se novom generacijom u smislu da brže sazrijevaju i drugačije su okupljeni od dosadašnjih generacija – što sve prati nova pojava medija. Samim time i knjižnice su stavljene pred nove zadatke i izazove kako koračati s mladima i vremenom. Osim novih medija na koje se svaljuje sva krivnja, na mlade utječu i obilježavaju ih i njihova obitelj, njihove karakteristike, tradicija, rutine i socioekonomski status koji uvelike utječu na njih i njihov daljnji razvoj, odluke i integraciju u društvo koja ovisi o brojnim političkim, socijalnim i drugim čimbenicima gdje se često stvori jaz između onoga što bi htjeli i onoga što rade, te za što pokazuju zanimanje. Definicija „modernog“ i „aktualnog“ mijenja se iz dana u dan, što knjižničarima stavlja izazov omogućiti i privući mlade suvremenim djelima, a opet im približiti i klasična djela koja su se smatrala bezvremenskim.

2.2. Mladi i čitanje - poticanje čitanja

Na stranu sva literatura i pravila, zašto su čitali ili su im čitali i što im je to značilo? Vratiti ili osvijestiti mladima taj bijeg od stvarnosti u zanimljivije ili mističnije svjetove, probuditi volju za istraživanjem i poistovjećivanjem s nekim tko je živio s njim unutar tih korica knjiga, a ostao s njim kroz odrastanje. Također ga potaknuti na istraživanje određene teme, pokazati mogućnosti i spektre znanosti, istraživače, znanstvenike i znatiželju prema novome, upoznavanje s drugačijim svjetovima i kulturama od vlastitih. Vratiti čitanje iz zabave s kojim dolazi nesvjesno razvijanje vokabulara, kritičkog razmišljanja, povezivanje, intelektualni razvoj i razvoj empatije. Autorice Stantić i Peti-Stantić navode kako sivo područje između „dječjih“ i „odraslih“ knjiga – ne smije postati prepreka koja rezultira prestankom čitanja. Čitanjem možemo otkriti nešto što nismo ni znali da nas zanima, čime se povećava mreža zanimanja i interesa, istraživanja, a vjerojatno i krugova ljudi. Zato je koristan savjet mladima da shvate što ih zanima, istraže moguće grane o tome ili upitaju knjižničare ili nekog bližnjeg za preporuku, potraže na internetu i najvažnije, ali možda najteže – krenu čitati. Ako ne uživaju

¹³ Smjernice za knjižnične usluge za mladež: prerađeno izdanje s mjernica koje 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež: uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 15.

u knjizi i gube volju i motivaciju, neka jednostavno krenu na drugo djelo.¹⁴ Princip pokušaj pogreška bolji je nego odustajanje. Nešto od svega pročitanog će svakako zapamtiti, a ako ništa drugo barem će biti sigurniji u to što ih zanima ili ne zanima, a kasnije će se popis već nizati sam, kao i motivacija za samoobrazovanjem pojedinca prema svojim interesima. Jako važan faktor je ohrabrenje i podrška. Samim čitanjem razvija se i svijest o vokabularu, kako i zašto je potreban, otvara se mogućnost sporazumijevanja, koja najčešće dolazi obrazovanjem, no i ovisi o samom pojedincu koliko će se zadržati ili proširiti vidici te otvoreno pristupiti nekim drugim novitetima.

Pennac donosi 10 pravila čitača:

1. *Pravo da ne čitamo.*
2. *Pravo da preskačemo stranice.*
3. *Pravo da ne dovršimo knjigu.*
4. *Pravo da ponovno čitamo.*
5. *Pravo da čitamo bilo što.*
6. *Pravo na zanos.*
7. *Pravo da čitamo bilo gdje.*
8. *Pravo da pabirčimo.*
9. *Pravo da čitamo naglas.*
10. *Pravo na šutnju.*¹⁵

Autori se slažu kako je bolje preskočiti koju stranicu, nego se mučiti i možda na koncu odustati od djela ili čitanja zbog poduzetog opisa, ponavljanja ili neke druge neshvaćenosti između djela i čitatelja, kao i pravo da se knjiga ne dovrši. Nekim se knjigama možda bolje s vremenom vratiti, a od nekih odustati u potpunosti, no i dalje čitati radi znatiželje, užitka, radosti, edukacije, možda davanja nove prilike, drugačijih mišljenja ili stavova, zrelosti ili sasvim drugog razloga. Bolje je čitati i čitati loše, nego ne čitati uopće, s pravom da čitamo bilo što. Pennac navodi kako se upravo ta pravila premalo spominju, a mogu biti prekretnica u nečijoj odluci za čitanjem. Kako odrasli sebi daju prava o čitanju, isto tako trebaju imati obzira i prema

¹⁴ Peti-Stantić, A., Stantić V. Znati(želja): Zašto mladi trebaju čitati popularnoznanstvene tekstove, i to odmah?. Zagreb: Ljevak, 2021.

¹⁵ Pennac, D. Od korica do korica - uvod u čitanje i tajne lektire. Zagreb: IRIDA, 1996. Str. 147

drugim skupinama i njihovim svjetonazorima, dopuštajući i njima da imaju ista čitalačka prava kao i oni.

Poticaji za čitanje, kao i sve drugo uostalom, mogu biti raznoliki, pa moguće i banalni. Od preporuka, izloga ili reklama, do predgovora na knjizi, predloženih knjiga na koricama *bestselera*. Neka sami pronađu što ih privlači, bila to: naslovnica, naslov, kako je pisano djelo ili nešto treće. „*U tom trenutku postaje ključno kako je pisana – kako su pisani predgovor i prvo poglavlje, ono što ćemo prvo pročitati i na temelju čega ćemo odlučiti hoćemo li čitati dalje ili nećemo.*“ Knjiga, tj. djelo prvo mora biti u ruci kako bi barem dobilo priliku.¹⁶

S mladima možemo imati više ishoda. Da su kroz odrastanje zavoljeli čitanje i usvojili ga kao potrebu ili užitek s jedne strane ili da nije došlo do tog istraživačkog djela s druge strane. Naravno, postoji i ona siva zona koja voli čitati, ali nema vremena ili su s obavezama zapostavili taj dio sebe. Knjižničaru su važne sve skupine. Prvoj, donekle zainteresiranoj skupini se mora prilagoditi, povezati ih s drugim čitačima u nekim čitateljskim klubovima ili sličnim grupama, te posjedovati građu, dok za drugu skupinu mora uopće pronaći interes da ih privuče na posjetu uopće. Čak i kada dođu, treba pronaći žar te osobe kako bi se probudila znatiželja i interes da dođu ponovno i vrate se, istražuju i otkre užitek čitanja, to zadovoljstvo druženja s likovima koji im mogu otkriti drugačije svjetonazore i razmišljanja, ili pak stjecati znanja i otkrivati vještine u intelektualnim tekstovima. Uvidjeti da je svako druženje s knjigom (kojoj dopuste da ne budu tek puka slova i tekst na papiru) bogaćenje sebe koje im se ne može oduzeti. Zato je važno povezivati pozitivne emocije i uspomene s čitanjem od najranije dobi. Nažalost, ponekad pristup čitanju dolazi kao nešto što se mora, a s time i prkos i bunt protiv istoga. Neki smatraju kako je čitanje prije bilo zabranjeno voće, kako ne bi iskvarilo djecu i mladež i samim time je bilo toliko poželjnije. Danas je sve dostupno, pa se i time kvvari čar, tj. sam užitek čitanja.

Iako danas možemo reći da slika prevladava nad tekstom, možemo vidjeti i tekst posvuda. Od kratkih obavijesti i poruka koje primamo i šaljemo, do reklama, novinskih članaka i interesnih skupina tekstova kojima se pojedinac bavi. Time dolazimo i do duljine teksta koja se čita redovito. Mladi uz „multitasking“ i „doomscrolling“ društvenih mreža imaju slabiju i neodrživu koncentraciju zbog čega im je teže udubiti se u određeni dulji ili zahtjevniji tekst ili duže održati koncentraciju od one na koju su navikli svojim svakodnevnim rutinama. Naravno

¹⁶ Peti-Stantić, A., Stantić V. Znati(želja): Zašto mladi trebaju čitati popularnoznanstvene tekstove, i to odmah?. Zagreb: Ljevak, 2021. Str. 128

duljina teksta se promatra objektivno i različita je za svakoga, bila ona promatrana po broju riječi ili znakova; ili koliko pojedincu treba da pročita i razumije tekst (što opet ovisi i o temi teksta - je li već otprije poznata ili se osoba tek susreće s njom i njezinim vokabularom). Kako i same autorice tvrde, jedan od najvažnijih segmenata ako ne i najvažniji je sama znatiželja pojedinca. Ono što njega dovoljno privlači da odvoji određen dio svoga vremena i posveti se istraživanju interesne teme, da posjeduje unutarnju motivaciju i volju slijediti daljnja zanimanja.¹⁷ Kod mladih to je najčešće zbunjujući dio, gdje su prezasićeni savjetima, roditeljskim i profesorskim očekivanjima i zadaćama, vlastitim nesigurnostima ili strahovima, unutarnjim borbama kako udovoljiti ili se pobuniti, te izgraditi sebe i biti zadovoljni vlastitom slikom i idealima kojima žele težiti, te tko i kakve osobe žele postati.

Iako bi slobodno vrijeme trebalo provoditi po želji i interesnim aktivnostima, treba uzeti u obzir da ista nisu uvijek dostupna pojedincu. S druge strane, promidžba komercijalnih aktivnosti za provođenje slobodnog vremena uvelike utječe na odabir te aktivnosti. U istraživanju provedenom 2004. godine pokazalo se da mladi imaju više slobodnog vremena i novaca nego što su imali prije 5 godina te da se više orijentiraju na aktivnosti za zabavu i razonodu izvan kuće, nego li na aktivnosti koje zahtijevaju vrijeme i intelektualni angažman. Čitanje knjiga u tom istraživanju imalo je čak 1% bolju statistiku nego u prethodnom ispitivanju, s ukupnim postotkom od 30% za koji navode kako, iako je zahtjevnija, ako je navika stečena u mladosti, ostaje kroz cijeli život, srodno kao i posjeti kazalištu ili izložbama.¹⁸

Pennac u svome djelu *Od korica do korica - uvod u čitanje i tajne lektire* osvrće na sve elemente čitanja. Od početnog, djetinjeg zanosa, do problematičnog perioda, okoline, vanjskih utjecaja, unutarnje motivacije i svega između, ali sve s naglaskom na ljubav i uživanje u čitanju. Autor spominje roditelje kao prve pripovjedače i romanopisce koji su mislili na djetetov užitak, čime je dijete otkrivalo svojstva čitanja. Od toga da moli druge i samo gleda slike i slova te žarko želi znati čitati, do toga da dijete samo odlazi u sobu i upušta se u avanture čitanja. Spominje dolazak televizije, no i kako nije samo krivnja novih medija, te kako navodi: „*Da su desetljeća što dijele naraštaj naše djece od naše čitateljske mladosti - duga kao stoljeće*“. Od dječjih priča dolazimo do mladosti i do romana gdje su „*stranice pretrpane recima stiješnjenim između sićušnih margina, crni ulomci nagomilani jedan na drugi,(...)*“ koje su tada mladi, danas roditelji „gurali“ i jedva čekali što će biti sljedeće, dok je s druge strane takva literatura sada

¹⁷ Peti-Stantić, A., Stantić V. Znati(želja): Zašto mladi trebaju čitati popularnoznanstvene tekstove, i to odmah?. Zagreb: Ljevak, 2021. Str. 162-163.

¹⁸ Ilišin, V., Radin, F. Mladi: problem ili resurs. Zagreb: Biblioteka Znanost i društvo; Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2007. str. 179, 185-186.

generacijama čista muka, a količina stranica samo povećava jaz i otpor. Jednu od razlika koju navodi autor je zabrana koju su generacije prije imale, u smislu kvarenja očiju ako se čitalo po mraku ili poticanja igranja vani na lijepom vremenu kada je u tom trenu knjiga bila zanimljivija od lopte ili gumi-gumija. To je bilo razdoblje kada mladi nisu bili dio potrošačkog društva i kada su imali drugačije interese. Krivci za pasivnog promatrača se mogu potražiti u igricama, društvenim mrežama i televiziji, no i u školama sa zastarjelim programima, nezainteresiranim ili prestrogim učiteljima ili manjkom novaca u ministarstvima za knjige u knjižnicama. Ili u roditeljima i životu. Ili svemu pomalo. Autor pozornost okreće na djetetovo početno čitanje. Kada dijete uči čitati, shvaćati i izgovarati te crne znakove koji daju sadržaj priči, ali i sada pitanja koje dijete mora procesirati, a ukoliko ne bude brzo koliko se očekuje, knjiga ostaje kazna na kojoj se mora raditi, a televizija nedostižna nagrada kojoj može težiti kada shvati što se od njega očekuje. Autor potiče povratak starom pripovjedaču i djetetovoj želji da nešto pročita i nauči prije svih metoda. Vraćanje samo užitku čitanja ili tzv. *Tajnu trojstva* - on, tekst i mi. S vremenom dijete će željeti pročitati ulomak, započeti djelo i s takvim poticanjem, vratit će mu se volja da čita bez straha, a s time će i sve bolje čitati i stvarati samu naviku koja će ga pratiti u mladosti i dalje kroz život.¹⁹

Isto navodi i profesorica pedagogije Miljković ukazujući na generacijski jaz, tj. kako su prije generacije *gutale* knjige jer drugo nisu ni imali, dok danas djeca i mladi imaju drugačije zanimacije i puno veći izbor koji im je očito primamljiviji od čitanja knjiga. Utješno, ne smatra da je time gotova stvar, samo naglašava kako se ukus mladih kao čitača promijenio. Nekad popularni pisci danas izazivaju glavobolju, dok moderniji sadržaji (naveden je primjer Harry Pottera i Sumrak sage) doživljavaju nevjerojatne uspjehe, čime se dolazi i do problematike da nije da mladi ne vole čitati, nego do stava da moraju čitati određen sadržaj. Profesorica smatra kako bi se promjenom sadržaja mogao promijeniti stav prema čitanju i analizi u školama, ali i otkriti mnogi problemi s čitanjem koji nisu utvrđeni.²⁰

Među kasnijim istraživanjima o mladima i čitanju, bavila se i tada još studentica, Prelog Vujić koja je ispitala skupinu mladih od 14. do 18. godina o utjecaju digitalne tehnologije i različitih medija i njihovu povezanost s obrascima ponašanja u odnosu na čitanje. Iako je hipoteza istraživanja bila da mladi sve manje čitaju, većina ispitanika je odgovorila upravo suprotno. Ispitanici su radije birali tiskanu knjigu, a knjižnicu je više od 50% posjećivalo jednom

¹⁹ Pennac, D. Od korica do korica - uvod u čitanje i tajne lektire. Zagreb: IRIDA, 1996. Str. 24-29.

²⁰ Kotarac, I. Kultura čitanja: Postoji lijek za bijeg od knjige. Dugirat. (2011). URL: <http://www.dugirat.com/kultura/95-knjizevnost/12852-kultura-itanja-postoji-lijek-za-bijeg-od-knjige-v15-12852> (10.5.2022.)

mjesečno. Elektroničke verzije najčešće se čitaju preko mobitela ili računala, na kojima provode više od četiri sata dnevno, iako skoro polovica smatra kako ih ista ometa u učenju i čitanju, dok drugi tvrde da mogu neometano čitati ili učiti i upotrebljavati digitalne uređaje.²¹

Romantično je nadati se da će profesori u školama poslušati savjet i krenuti čitati na glas s učenicima, no možda će ipak uzeti neki savjet, osmisliti novu ideju, povratiti zanos prema poučavanju i napraviti nešto drugačije u svojim predavanjima, kako bi potaknuli znatiželju i motivaciju u mladima, kako za popularno-znanstvenu literaturu, tako i za druge tekstove i na taj način doprijeti do njih. Zanimljive činjenice o autorima, ili razlozi zašto su odlučili napisati određeno djelo, tragične sudbine drugih ljudi ili samih autora mogu biti dovoljni pokretači da se nekim djelima pruži druga prilika. Možemo reći kako su krive društvene mreže i televizija, da oni od njih čine pasivne promatrače bez ikakvog promišljanja, no i dalje je to odluka pojedinca koji drži prst na daljinskom upravljaču ili mobitelu. Pasivna informacija s TV kanala nikada neće imati isti utjecaj kao i aktivni čin čitanja te informacije. Naravno, uz različite mentore i vodiče, roditelje i navike te usmjerenja kroz život, ali i okoline koja pomaže u oblikovanju pojedinca. Nakon sati pasivnog gledanja filma, aktivni čin čitanja nezanimljive, nametnute knjige zatrpane opisima, pripovijedanjem ili prevelikim brojem stranica, čini se kao kazna. Bez obzira koliko to bila kultura ili opće znanje, mijenjanjem vremena i želje su se promijenile. No i dalje ostaje pitanje raspoređivanja slobodnog vremena. Knjige opće kulture i dalje se mogu naučiti cijeniti, ovisno o okolini, zajednici, uvjetima i najvažnije – pojedincu.

²¹ Prelog Vujić, A. Mladi i čitanje u digitalnom okruženju. Diplomski rad. Zagreb, 2020.

3. Svrha knjižničnih usluga za mladež i izgradnje zbirke

„Narodna knjižnica kao mjesni prilaz znanju osigurava osnovne uvjete za cjeloživotno učenje, neovisno odlučivanje i kulturni razvitak pojedinca i društvenih skupina.“²²

U IFLA-inim „Smjernicama za knjižnične usluge za mladež“ napisane su teorijske i praktične ideje za razvoj knjižnica i razvijanje usluga za mladež, za odgoj i obrazovanje, kulturu, razonodu i informiranje. Svaka knjižnica treba se okretati potrebama i interesima svojih korisnika stoga bi trebala i rasti u skladu s time. Omogućiti mladima prijelaz s usluga za djecu na usluge za odrasle na temelju njihovih potreba, promicati pismenost i čitanje iz užitka, mladi trebaju biti aktivno uključeni u planiranje, provedbu i vrednovanje građe, usluga i programa.²³

„Pri odabiru knjiga za mlade, knjižničari moraju imati na umu nekoliko kriterija:

- 1) građa mora odražavati poslanje i ciljeve knjižnice;*
- 2) građa mora odgovarati korisničkim potrebama u obliku, temi i sadržaju;*
- 3) građa mora biti dostupna mladima u pogledu jezika i formata;*
- 4) građa mora odražavati suvremeno shvaćanje svijeta ili prepričavati povijest na razumljiv i kontekstualan način;*
- 5) građa mora nadopunjavati zbirku i drugu literaturu istog područja;*
- 6) građa mora odgovarati kvaliteti druge literature istog formata, sadržaja i teme;*
- 7) građa mora biti odgovarajuće cijene u odnosu na vrijednost koju će doprinijeti zbirci.“²⁴*

Svaka knjižnica može samostalno odrediti raspon koji smatra da odgovara mladenačkoj dobi prema svojim korisnicima. Osim raznolike građe i otvorenosti prema raznim kulturalnim potrebama, preporučuje se i da knjižnica ima slobodan pristup internetu, organizirane obilaskne knjižnice kako bi korisnici naučili samostalno se služiti i osjećati ugodnije njome, ponuditi savjetodavnu službu, osigurati međuknjižničnu posudbu, surađivati s drugim institucijama itd.

²² UNESCO-ov/IFLA-in Manifest za narodne knjižnice, 1995.

²³ Smjernice za knjižnične usluge za mladež: prerađeno izdanje s smjernica koje 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež: uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 11

²⁴ Pattee, Amy S. Developing library collections for today's young adults. Lanham; Toronto; Plymouth, UK: The Scarecrow Press, Inc., 2014. Str. 103.

Poticajni programi su razgovori o knjigama, pričanje priča, predstavljanje knjiga, debatne skupine i klubovi, informativni programi s aktualnim temama za mlade, posjeti poznatih osoba, priredbe, radionice, upoznavanje s različitim vještinama, stručne suradnje i dr. kako bi knjižnica što bolje znala raditi dalje na sebi, poboljšavati i unaprjeđivati uslugu. Nužno je da sama provodi planiranje i vrednovanje svojih ciljeva, te da provodi marketing i promidžbu među mladima i na mjestima gdje mladi borave.²⁵

Osim toga, nemaju svi mladi iste uvjete za rad i čitanje kod kuće, njihova okolina ne mora nužno biti poticajna ili imati adekvatne knjige. Tu knjižnice, bilo školske, bilo narodne postaju važne u njihovu razvoju. Pojedinač bira što želi čitati, stječe razvoj od prvog poticanja čitanja do kasnije vlastite motivacije za čitanjem i razumijevanjem značenja pročitano. Knjižničar kao osoba koja slijedi njihov interes, osvješćuje im sposobnost biranja djela i radom na tekstovima koji nisu samo lektire, pruža im mogućnost kako bi od najranije dobi ili barem čitalačke, što prije spoznali knjižnicu kao bogati resurs kojim raspolažu, dokazujući im to na njima zanimljiv način, što bi rezultiralo redovitim posjetima i u sklopu nastave, kako bi se stvorila cjeloživotna navika čitanja.²⁶

U nekim zemljama, primjerice u SAD-u i Australiji je knjižničar-nastavnik pravilo i sam knjižničar sudjeluje u nastavi i educira studente i o snalaženju i o pronalasku informacija, neovisnosti u knjižnici i izvan nje.²⁷

Primjer vođenja djece u knjižnice u školama navode i autorice Stantić i Peti-Stantić. Objašnjavaju primjer školovanja u jednoj javnoj školi u Bostonu koju je pohađala i jedna od autorica. Smatraju kako bi se djecu u školama trebalo voditi barem jedan sat tjedno u knjižnicu u okviru nekog predmeta kako bi osvijestili da knjižnica nije samo prostor s knjigama. U školi u Bostonu, djeca imaju nastavni predmet „Knjižnica“ gdje su se upoznali s njezinim funkcioniranjem, svrhom katalogizacije i kriterijima iste. Uče kako pretražiti katalog i knjižničku građu, a najveći dio vremena posvećuju istraživačkim projektima vezanim uz nastavu ili interese učenika, kako bi se učili i koristili pisanim izvorima u klasičnom tiskanom ili elektroničkom obliku te vjerodostojnosti internetskih izvora, čime se razvija svijest o

²⁵ Smjernice za knjižnične usluge za mladež: prerađeno izdanje s mjernica koje 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež: uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 12-18

²⁶ Peti-Stantić, A., Stantić V. Znati(želja): Zašto mladi trebaju čitati popularnoznanstvene tekstove, i to odmah?. Zagreb: Ljevak, 2021. Str. 152-154.

²⁷ Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 7.

citiranju i plagiranju. Knjižnice se navode kao krug neformalnog obrazovanja, mirno i sigurno mjesto informacija s vođenim radionicama i radionicama u kojima se razvija jezik, zajedničko čitanje, stvaraju preporuke i vode razgovori i kvizovi o pročitanome. No, osim radom na konkretnim tekstovima, napominju kako treba raditi i na osvještavanju i kultiviranju sposobnosti biranja. Da bi se u tome uspjelo, potreban je raznoliki izbor knjiga, veći broj primjeraka (kako bi se mogli organizirati razgovori i rasprave), samostalni pristup policama i prostor, tj. kutak za druženje. Autorice ističu kako bi za osnovnu i srednju školu bilo korisno u okvirima redovne nastave ponuditi i znanstveno popularne tekstove, kako bi mladi neposredno upijali znanstveni način razmišljanja, približili druge tematike, proširili horizonte, povećali znatiželju i potaknuli na promišljanje.²⁸

Takvim društvenim odgojem, postepeno se stvara znanje, iskustvo, volja i želja za čitanjem, čime se produbljuje i kritičko razmišljanje, znatiželja i motivacija, stav i vrijednosti koje se time vraćaju društvu, a bogate pojedinca, njegov vokabular i interesi. Mnoge knjižnice i odjeli danas svoje aktivnosti provode i promoviraju knjižnicu i njezinu građu na društvenim mrežama (gdje se smatra da mladi provode najviše vremena) kako bi zadobili njihovu pažnju i pridobili njihov interes. U Hrvatskoj su najpopularnije Facebook, Instagram, TikTok, Snapchat i Twitter, stoga su mnoge knjižnice otvorile svoje račune i pružile usluge i tim putem. Izvan Hrvatske još su popularni i blogovi, pričaonice, videokonferencije (koje su postale prilično popularne za vrijeme Covid-a 19), Flickr, Virtualni svjetovi, My share i drugi.²⁹ Time se vidi trud i volja knjižničara, zalaganje za korisnike i povezanost s njima. S obzirom na Covid 19 situaciju, online posuđivanje knjiga je postalo popularnije, tako da su korisnike oduševile aplikacije za posuđivanje iz njihovih knjižnica, a knjižnicama pružile drugačije podatke i statistiku nego kakva je dosad bila. Pružile im drugačiji uvid u što se više posuđuje, za kojom građom se više ispituje, te je li se elektroničko posuđivanje smanjilo kada je lockdown završio, itd.

Iako knjižničari i knjižnice nisu dio ili povezani s nekim internetskim stranicama, i ne mogu koristiti njihove podatke i statistike, uvijek mogu svojim korisnicima približiti čitanje i informacije i na taj način, te im otkriti što se sve nudi i izvan vrata knjižnice. U sljedećem poglavlju navedeno je par primjera internetskih stranica preko kojih se mogu čitati knjige ili

²⁸ Peti-Stantić, A., Stantić V. Znati(želja): Zašto mladi trebaju čitati popularnoznanstvene tekstove, i to odmah?. Zagreb: Ljevak, 2021. Str. 71, 146-153.

²⁹ Smjernice za knjižnične usluge za mladež: prerađeno izdanje s mjernica koje 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež: uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 12-18

fanfiction-i ili ih čak i pisati i tako isto biti dio određene internetske kulture čitanja koja je popularna među mladima, no opet ne toliko popularna ostalim dobnim skupinama, pa se često i ne ubraja u čitalačku kulturu.

4. Internetska kultura čitanja

Koliko god se možda mislilo da su film i ostali novi mediji, zajedno s internetom preuzeli stari svijet, oni sami i dalje potječu od knjige. Većina filmova napravljena je prema nekom djelu. Već tu knjižničar ima mogućnost vratiti mlade i pružiti im još jednom putovanje kroz određenu priču. Uza svu tehnologiju nadohvat ruke, određen postotak mladih sigurno će se zadržati na papirnoj verziji, ovisno naravno o više faktora među kojima je i prošlost čitanja, no nije i sve na internetu loše. Mnoge internetske stranice upravo to dokazuju. Neki puta je nespretno nositi tiskani primjerak djela sa sobom, ali se sama građa svejedno može ponijeti, samo u drugom formatu, tj. na prijenosnom uređaju. Osim knjižnica i elektronske posudbe građe, vijest koja više i nije novost su *fan fiction* djela. Mnogi mladi danas se okreću njima, amaterski napisanim nastavcima već gotovih tuđih autorskih djela ili samo poglavlja pisana prema određenom autorski napisanom djelu, filmu ili seriji kako bi drugim korisnicima prikazali određene veze ili nastavke u priči kako ih oni zamišljaju. Mogućnost da priča koja je završila dobije neki nastavak i budućnost, iz perspektive vršnjaka koji ima ista područja zanimanja, možda u susjedstvu, a možda na drugom kraju planete, dovoljan je motivator za čitanje. Sami čitatelji se povezuju i dijele prema kategorijama, ovisno o stranicama. Primjer takvih amaterski pisanih djela, neovisnih, tj. samostalno napisanih (a ne inspiriranih nekim djelom) su i djela sa stranice *Wattpad*.³⁰ Korisnik se ni ne treba ulogirati, ali može čitati priče. Zapravo, nakon ulogiravanja, korisnik može imati dvojaku uslugu. Može sam pisati priče i objavljivati ih ili samo čitati tuđa djela. Jedna od priča je čak i doživjela filmski uspjeh i time postala još popularnija, kao i stranica na kojoj je bila objavljivana. Tako i mladi imaju priliku anonimno postaviti svoja djela i vidjeti što drugi misle o njima. Sami autori mogu ostavljati i vlastite komentare i mišljenja, ili postavljati pitanja korisnicima u kojem smjeru smatraju da bi priča trebala ići, kako im se svidjelo ili što misle o razvoju karaktera likova i slično. Korisnici mogu pronaći kategorije koje ih zanimaju ali i vidjeti što čitaju osobe čija djela oni čitaju.

Slično tome i je stranica *Archive of Our Own (AO3)*³¹. Ona je svojevrsni repozitorij radova korisnika, čije su teme fanfictioni raznih filmova, serija, knjiga, manga, anime-a, itd. Korisnik može filtrirati teme do najsitnijih detalja što mu omogućava što užu pretragu sa što detaljnijim djelima ali isto tako i „tagirati“ odnosno označiti stvari koje ne želi. Korisnik može čitati djelo po poglavljima ili sve odjednom „scrollati“. Još jedna opcija je i skinuti cijelu priču u pdf

³⁰Wattpad, URL: <https://www.wattpad.com/> (25.8.2021.)

³¹ Archive of our own, URL: <https://archiveofourown.org/> (25.8.2021.)

formatu, a autori mogu ograničavati svoja djela samo na korisnike. Jedna od opcija stranice je i svojevrsni „poklon“ gdje jedan korisnik može drugome napisati i pokloniti priču (na primjer za rođendan). Tada piše koji autor je kojem korisniku napisao priču o određenoj temi ili interesu. Ako je osoba korisnik stranice, tada može favorizirati određena djela i pretplatiti se na njih kako bi dobila obavijesti kada stižu nova poglavlja (zato je ta opcija većinom povezana s djelima koja još izlaze). Korisnik može kategorizirati svoje kolekcije priča, razdvojiti priče koje je ili tek želi pročitati - kako bi ih kasnije mogao lakše pronaći.

Još jedna internetska stranica je *Goodreads*³². Goodreads povezuje korisnike oko knjiga kao svojevrsna društvena mreža ili književni klub preko koje se korisnici mogu savjetovati putem recenzija koje sami pišu. Isto kao i kod Wattpada i većine drugih, registracija je besplatna. Korisnik se može prijaviti pod svojim imenom ili aliasom. Korisnici imaju mogućnost pretraživati katalog i stvarati virtualne police, povezivati se s drugima i vidjeti što oni čitaju, ocjenjivati i komentirati knjige, diskutirati ih s drugima, povezati se u društvene mreže i raditi si „popis koji planiraju pročitati“, te igrati kvizove i slično. Sve češće i sami autori objavljuju svoja djela tamo.³³

Osim navedenih stranica, mnoge preporuke i sadržaji za knjiške moljce se mogu naći i na popularnim društvenim platformama kao što su Instagram, Facebook ili TikTok gdje ih reklamiraju upravo oni koji ih i čitaju i tako okupljaju oko sebe mrežu čitatelja koji imaju slične interese kao i oni, ostavljajući recenzije, osvrte, inspiracijske citate iz knjiga ili slično. Neki od njih na kraju dana i profitiraju od svoje ljubavi prema čitanju zahvaljujući dobroj promidžbi i marketingu, ali i najvažnije, šire kulturu čitanja. Svjesni toga, mnogi autori imaju svoje službene web stranice, koje im pomažu održavati njihovu grupu čitatelja ili obožavatelja, te ih približiti s njima. Neki čak održavaju i razne kvizove ili nagradne igre putem Facebook-a ili sastanke putem Zoom-a gdje tada dodatno promoviraju svoja nova djela.

³² Good reads, URL: <https://www.goodreads.com/> (25.8.2021.)

³³ Mrgić, M. Goodreads i savjetovanje čitatelja na primjeru korisnika iz Hrvatske. Diplomski rad. Zadar, 2019.

5. Programi za poticanje čitanja

„Čitanje je složena aktivnost kojom se u našem mozgu povezuju neuronske mreže za jezik i vizualnu percepciju koje jačaju što više čitamo, a slabe što manje čitamo.“³⁴

Gradska knjižnica Samobor priključila se nacionalnoj kampanji *I ja želim čitati*³⁵ te provodi radionice za djecu s poteškoćama u čitanju pod nazivom #BAUKAČ koje promovira preko svoje Facebook stranice s porukom „nadamo da ćemo i dalje biti podrška i pružatelji potrebnog svim članovima naše zajednice!“³⁶ Također, knjižnica u Samoboru izdaje Knjigomat – male knjižnične novine s raznoraznim savjetima u kućanstvu, novim knjigama, itd., te radijsku emisiju Knjigomat s raznoraznim temama, događanjima i informacijama na Radio Samoboru.

Najnoviji festival koji se provodi je festival knjiga i planina pod nazivom „Brdo knjiga“³⁷. Festival su osmislili sami zaljubljenici u oboje, a gradska knjižnica u Samoboru je dobila priliku biti domaćin za njihovo održavanje.³⁸ Nije program, ali poticaj su i Kućice za čitanje, postavljene na manjim trgovima ili mjestima dostupnim građanima uz šetnju kako bi mogli razmjenjivati, darovati ili udomljavati, te najvažnije, čitati knjige.

Jedan od neobičnijih ali originalnih primjera za poticanje čitanja i češće posjete knjižnici je pjesma koju je zatražila splitska gradska knjižnica Marka Marulića od poznate grupe TBF-a. Pjesma i spot *Rižot s plodovima knjiga*³⁹ na netipičan način pozivaju na čitanje, razvijanje kulture, posuđivanje knjiga iz knjižnice i boravak u njoj. Knjižnice grada Zagreba imaju niz projekata i programa usmjerenih na poticanje čitanja i približavanje popularne znanosti mladima. Jedan program bio je i *Lektira na drugačiji način* gdje su uveli i biblioterapiju, tj. liječenje knjigama. U Zadru, udruga za izvanškolske aktivnosti *Cinaz* je zajedno s zadarskim profesorom provela projekt *Deset dana bez ekrana* u kojem su učenici dobrovoljno i zajedno s roditeljima umjesto ekrana provodili vrijeme zajedno uz drugačije aktivnosti i čitanje.⁴⁰

³⁴ Peti-Stantić, A., Stantić V. Znati(želja): Zašto mladi trebaju čitati popularnoznanstvene tekstove, i to odmah?. Zagreb: Ljevak, 2021. Str. 163.

³⁵ I ja želim čitati, URL: <http://ijazelimcitati.org/> (10.5.2022.)

³⁶ BAUKAČ. Facebook stranica Gradske knjižnice Samobor, URL: <https://www.facebook.com/101312581977459/photos/a.101339145308136/334631595312222/> (10.5.2022.)

³⁷ Brdo knjiga, URL: <https://brdoknjiga.com/> (10.5.2022.)

³⁸ Gradska knjižnica Samobor. Festival Brdo knjiga. URL: <https://www.facebook.com/101312581977459/photos/a.101339145308136/334631595312222/> (10.5.2022.)

³⁹ TBF - Rižot s plodovima knjiga, URL: https://www.youtube.com/watch?v=DD_dDyQtNh4&list=RDDd_dDyQtNh4&start_radio=1 (10.5.2022.)

⁴⁰ Kotarac, I. Kultura čitanja: Postoji lijek za bijeg od knjige. Dugirat. (2011). URL: <http://www.dugirat.com/kultura/95-knjizevnost/12852-kultura-itanja-postoji-lijek-za-bijeg-od-knjige-v15-12852> (10.5.2022.)

Nacionalna strategija poticanja čitanja Republike Hrvatske (Ministarstva znanosti i obrazovanja i Ministarstvo kulture) pod sloganom *Čitajmo da ne ostanemo bez riječi!* u razdoblju od 2017. do 2022. provodi projekte i radionice, te provodi određenu strategiju, gledajući i primjere drugih zemalja s tradicijom poticanja čitanja kako bi se doprinijelo razvoju kulture čitanja. U strategiji se ne spominju mladi kao zasebna skupina, ali napisan je plan mjera za školsku dob, uključujući osnovnu i srednju školu s naglaskom na sadržajima koji izravno promiču potrebu i sklonost za čitanjem, kritičkim čitanjem i čitanjem iz užitka, te poticanjem nastavnika i stručnih suradnika da koriste sadržaje i metode koji to potiču. Prošla godina, 2021. proglašena je godinom čitanja s ciljem razvoja motivacije i interesa za čitanje za sve dobne skupine, ali i priznanja i većeg cijenjenja književnicima, prevoditeljima, nakladnicima i svima iz područja kulturnog stvaralaštva. Iako je službena godina čitanja završila, kako bi svaka postala takva, na službenoj stranici Čitaj.hr⁴¹ može se naći Vremениk događanja na kojem se mogu vidjeti aktualna događanja u tekućem mjesecu, „*kako bi se potaknula motivacija i interes za čitanje te razvila čitateljska publika*“.⁴²

Mnoge knjižnice i nakladničke kuće oglašavaju se i na svojim web stranicama i društvenim mrežama, pa se tako uvijek mogu vidjeti najnovija izdanja knjiga koje su pristigle. Neke nakladničke kuće poput Knjižare Ljevak⁴³, Školske knjige⁴⁴, Lumena⁴⁵, Hoću knjigu⁴⁶, Znanje⁴⁷, Mozaik knjige⁴⁸ i dr. imaju filtrirane poveznice za mlade (doduše ne sve, neke imaju spojen dio za djecu i mladež) na kojima se može vidjeti ponuda i prinove djela. *Hoću knjigu* knjižarski lanac može se pohvaliti kao organizator brojnih zanimljivih događanja poput: spavanja u knjižari, Noći Harryja Pottera, reviji školskih torbi, Magičnog haranja, Knjiške staze i drugih. Osim popusta na knjige, organiziraju i natjecanja ili kvizove nakon kojih ako sudionici ispune sve zadatke koji su im zadani, dobivaju poklone. No, kako i sami navode, nadaju se da nagrade neće biti i nisu jedini motivator u sudjelovanju, nego znatiželja o temi koja se provodi, bila to povijest – znamenitosti grada i njihovih velikana ili književno djelo poput Harry

⁴¹ Čitaj. Godina čitanja 2021. URL: <https://citaj.hr/> (10.5.2022.)

⁴² Nacionalna strategija poticanja čitanja. RH Ministarstvo kulture i medija. URL: <https://min-kulture.gov.hr/nacionalna-strategija-poticanja-citanja/16264> (10.5.2022.)

⁴³ Ljevak, URL: <https://www.ljevak.hr/> (10.5.2022.)

⁴⁴ Školska knjiga, URL: <https://shop.skolskaknjiga.hr/> (10.5.2022.)

⁴⁵ Lumen, URL: <https://www.lumenizdavastvo.hr/> (10.5.2022.)

⁴⁶ Hoću knjigu, URL: <https://www.hocuknjigu.hr/> (10.5.2022.)

⁴⁷ Znanje, URL: <https://znanje.hr/> (10.5.2022.)

⁴⁸ Mozaik knjiga, URL: <https://mozaik-knjiga.hr/> (10.5.2022.)

Pottera.⁴⁹ Booksa⁵⁰ je primjer stranice ali i fizičkog prostora koji objavljuje knjižne kritike, preporuke, kolumne, a sam prostor je i književni klub u koji se osoba može, ali i ne mora učlaniti (svi programi su otvoreni za javnost i besplatni, a korisnici kluba imaju svojih pogodnosti). Portal Najbolje knjige⁵¹ i Moderna vremena⁵² objavljuju obavijesti o novim izdanjima za mlade uz ostale recenzije, vijesti i dr. Najpoznatiji blogovi u Hrvatskoj su: Čitaj knjigu⁵³, Učitaj se!⁵⁴, Bibliovca⁵⁵ i Svjetovi od slova⁵⁶ koji su aktivni i na društvenim mrežama, kao i Hrvatski jezik za sve s Književnim kritičarijama⁵⁷ koji se osvrće na sve aspekte Hrvatskoga jezika (pravopis, gramatika) ali i na sva područja domaće i svjetske književnosti, s intervjuima, kritikama, itd. Stranice obično ne vode profesionalci, već ljubitelji knjiga stoga treba biti svjestan kako recenzije mogu biti subjektivne. Takva je i stranica Knjiški frikovi⁵⁸ – čitateljski blog za tinejdžere gdje su se okupili mladi iz različitih gradova koji vole čitanje. Samu ideju pokrenule su knjižničarke iz Zadra i Rijeke, a nastavili upravo mladi za mlade, koji sada kategoriziraju i postavljaju njima zanimljive i aktualne stvari, informacije i recenzije. Knjižnicama je to pozitivna povratna informacija, ali i uvid u razmišljanje mladih i njihove preferencije.⁵⁹

Treba spomenuti i 5. Dane medijske pismenosti koji su se održavali u 2022. godini pod geslom *Misli svojom glavom u medijskom labirintu* s ciljem podizanja svijesti i obrazovanjem o medijskoj pismenosti i važnosti kritičkog razmišljanja. Glavni portal i komunikacijska platforma je medijskapismenost.hr⁶⁰ na kojoj se mogu pronaći obrazovni materijali i video lekcije koje bi trebale biti podrška djeci i mladima ali i nastavnicima i odgajateljima te stručnim suradnicima. Stoga ne čudi što su se u projekt uključile brojne obrazovne ustanove, knjižnice, medijske kuće, udruge i drugi. Predavanjima, radionicama, diskusijama itd. željeli su prikazati

⁴⁹ Hoću knjigu: Noć knjige provedite na otvorenom s najdražim domaćim i stranim književnicima. (2022). URL: <https://www.hocuknjigu.hr/nase-price/blog-posts/noc-knjige-provedite-na-otvorenom-s-najdrazim-domacim-i-stranim-knjizevnicima?fbclid=IwAR2RKD7MwGzYHMBpVpWSyvb0XFtNLKnK0eK2vqgtnFnunpAWXE0lyrgPKA> (10.5.2022.)

⁵⁰ Booksa, URL: <https://booksa.hr/> (10.5.2022.)

⁵¹ Najbolje knjige, URL: <https://www.najboljeknjige.com/> (10.5.2022.)

⁵² Moderna vremena, URL: <https://mvinfo.hr/> (10.5.2022.)

⁵³ Čitaj knjigu, URL: <https://citajknjigu.com/> (10.5.2022.)

⁵⁴ Učitaj se, URL: <http://ucitajse.blogspot.com/> (10.5.2022.)

⁵⁵ Bibliovca, URL: <https://www.bibliovca.com/> (10.5.2022.)

⁵⁶ Svjetovi od slova, URL: <https://svjetoviodslova.wordpress.com/> (10.5.2022.)

⁵⁷ Hrvatski jezik za sve: Riječima na riječi. Književne kritičarije, URL: <https://knjizevne-kriticarije.com/> (10.5.2022.)

⁵⁸ Knjiški frikovi, URL: <https://frikovi.wordpress.com/> (10.5.2022.)

⁵⁹ Šatalić Krstić, J. Izgradnja knjižničnih zbirki na odjelima za mlade. Diplomski rad. Zadar, 2016. URL: <https://repozitorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A585/datastream/PDF/view>

⁶⁰ Medijska pismenost, URL: <https://www.medijskapismenost.hr/> (10.5.2022.)

kako bolje razumjeti funkcioniranje i utjecaje medija, prepoznavanje dezinformacija, utjecaji influencera na stavove, oblikovanje mišljenja i principe mladih.⁶¹ Njihovi sadržaji od prvog postavljanja pa sve do danas se i dalje mogu vidjeti i preuzeti na stranicama.

Još jedna godišnja manifestacija promoviranja kulture čitanja je Noć knjige⁶². Svake godine u program se uključuju odgojno-obrazovne ustanove, ustanove kulture i znanosti, raznorazne organizacije o čemu se sve detaljno može vidjeti i pročitati u tiskanom ili elektroničkom obliku. Noć knjiga uvijek se održava od 22. travnja, kada proslavlja Dan hrvatske knjige i 23. travnja kada je Svjetski dan knjige i autorskih prava. U vrijeme aktivne pandemije, 2020. godine organizatori su se potrudili kako nitko ne bi ostao izoliran i s tom istom porukom: *S knjigom nisi izoliran* napravili aktivnosti koje su se mogle provoditi i pratiti od kuće, te slati vlastite videoe pripovijedanja priča i slično. Treba napomenuti i kako svaka knjižnica slavi svoj rođendan ili dan osnutka, kada organizira aktivnosti, događaje, darivanja i drugo kako bi proslavila svoje postojanje te zahvalila svojim korisnicima na tome i nastavila rasti i graditi svoje mjesto u svojoj lokalnoj zajednici.

⁶¹Medijska pismenost. Dani medijske pismenosti 2022: Misli svojom glavom u medijskom labirintu. URL: <https://www.medijskapismenost.hr/dani-medijske-pismenosti-2022/> (10.5.2022.)

⁶²Noć knjige, URL: <https://nocknjige.hr/> (10.5.2022.)

6. Istraživanje kulture slobodnog čitanja kod mladih

Kako bi se ispitala kultura slobodnog čitanja kod mladih, te dobio uvid u njihovo slobodno vrijeme, tj. kako ga provode, napravljeno je anketno istraživanje. U istraživanju su sudjelovali učenici gimnazije Antuna Gustava Matoša u Samoboru, Ekonomska, trgovačka i ugostiteljska škola Samobor (u daljnjem tekstu navedena kao ETUŠ), te Srednja strukovna škola Samobor. Sve tri srednje škole nalaze se u istom kompleksu zgrade, stoga imaju i zajedničku školsku knjižnicu. Osim školske knjižnice, u Samoboru, nekoliko metara udaljena od škola i vrtića nalazi se i Gradska knjižnica Samobor. Gradska knjižnica Samobor podijeljena je u dva kompleksa, udaljena par metara jedan od drugoga. Kompleksi su podijeljeni na odjel za djecu i mladež te na odjel za odrasle. Određena pitanja u istraživanju osvrću se na knjižnice, jesu li mladi učlanjeni u njih, te koliko su zadovoljni njima. Treba uzeti u obzir kako se radi o srednjim školama, shodno tome, nisu svi učenici iz Samobora i odgovori se ne odnose isključivo na gradsku knjižnicu u Samoboru. Obje knjižnice surađuju s profesorima ali školska i gradska knjižnica nisu povezane. Svi učenici su članovi školske knjižnice upisom u istu, no isto ne vrijedi i za gradsku knjižnicu. S obzirom na to da se radi o srednjoj školi, mladež koju je istraživanje obuhvaćalo ima od 14 do 19 godina.

Cilj ovog anketnog istraživanja jest utvrditi kako mladi provode svoje slobodno vrijeme i odvajaju li ga na čitanje. Ako da, što čitaju, koliko često i prema kojem kriteriju? Kako stvaraju „popis“ koji žele pročitati? Čitaju li online ili putem određenih web servisa? Imaju li uopće želje za čitanjem? Jesu li učlanjeni u knjižnice, te kako su zadovoljni njima i njihovim radom.

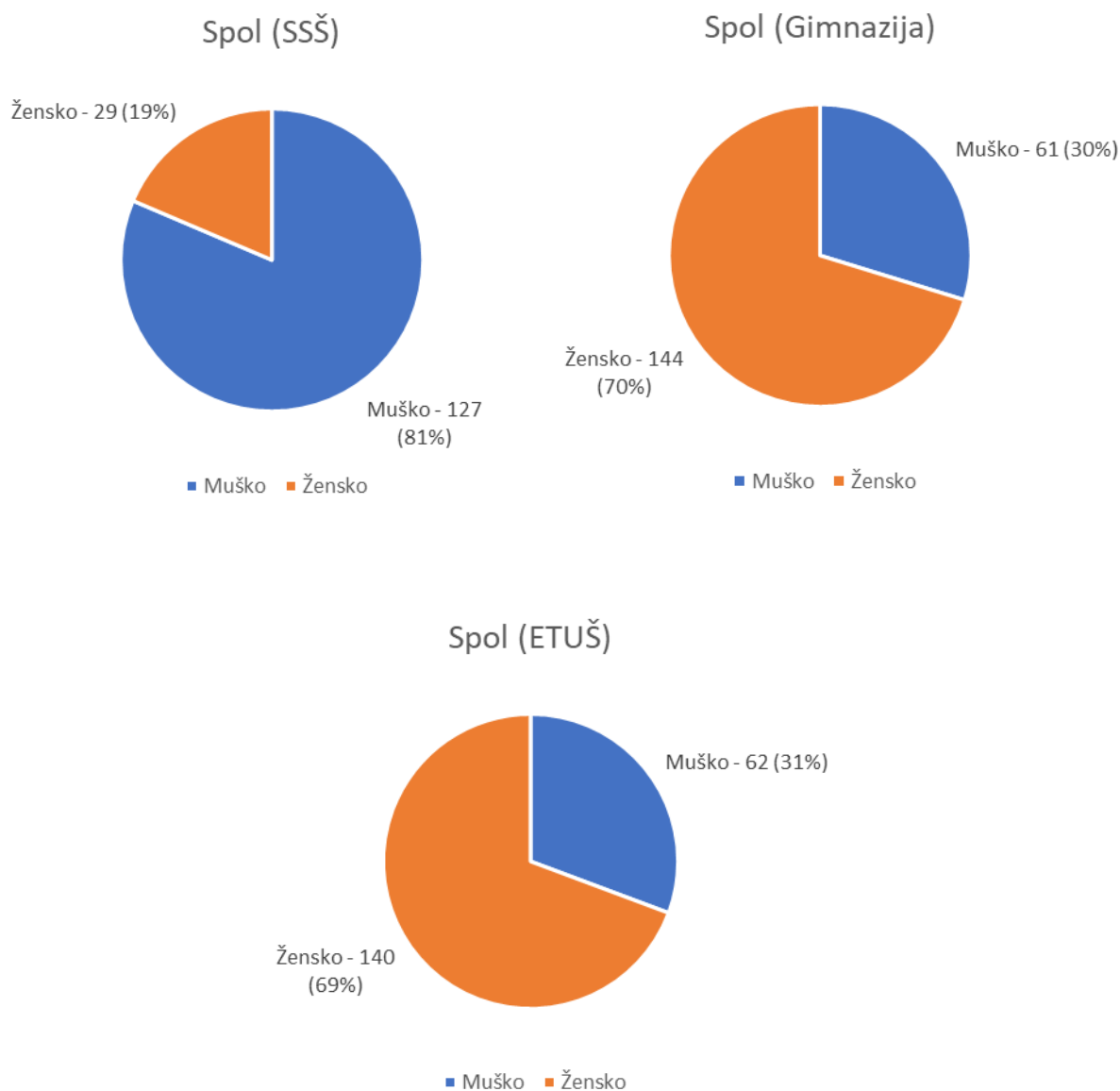
Anketa, tj. upitnik je sastavljen od 25 pitanja. Upitnik je kreiran u programu *Google Obrasci*. Dvije škole su ga tako i ispunjavale - putem podijeljenog linka, dok je jedna škola tražila papirnati upitnik. Pitanja su uglavnom kratkog odgovora tj. odabira (ugl. da ili ne), zatim višestrukog odabira i dva izborna pitanja s odgovorom kratkog teksta njihovih mišljenjima i prijedloga.

6.1. Rezultati

Anketu je ispunilo 563 učenika. Odgovori su prikazani grafikonima, za svaku školu posebno, kako bi se mogli usporediti. Na grafikonima je prikazan odgovor, tj. legenda i pored svakog odgovora zapisan je broj učenika koji su odgovorili, te koji postotak čini njihov

odgovor. Iz srednje strukovne škole na anketu je odgovorilo 156 učenika, što je najmanje od sve tri škole, no nije začuđujuće jer učenici imaju prakse i većinom ih ni nema u školi zbog toga. Iz gimnazije je sakupljeno 205 odgovora, a iz ETUŠ-a 202 odgovora.

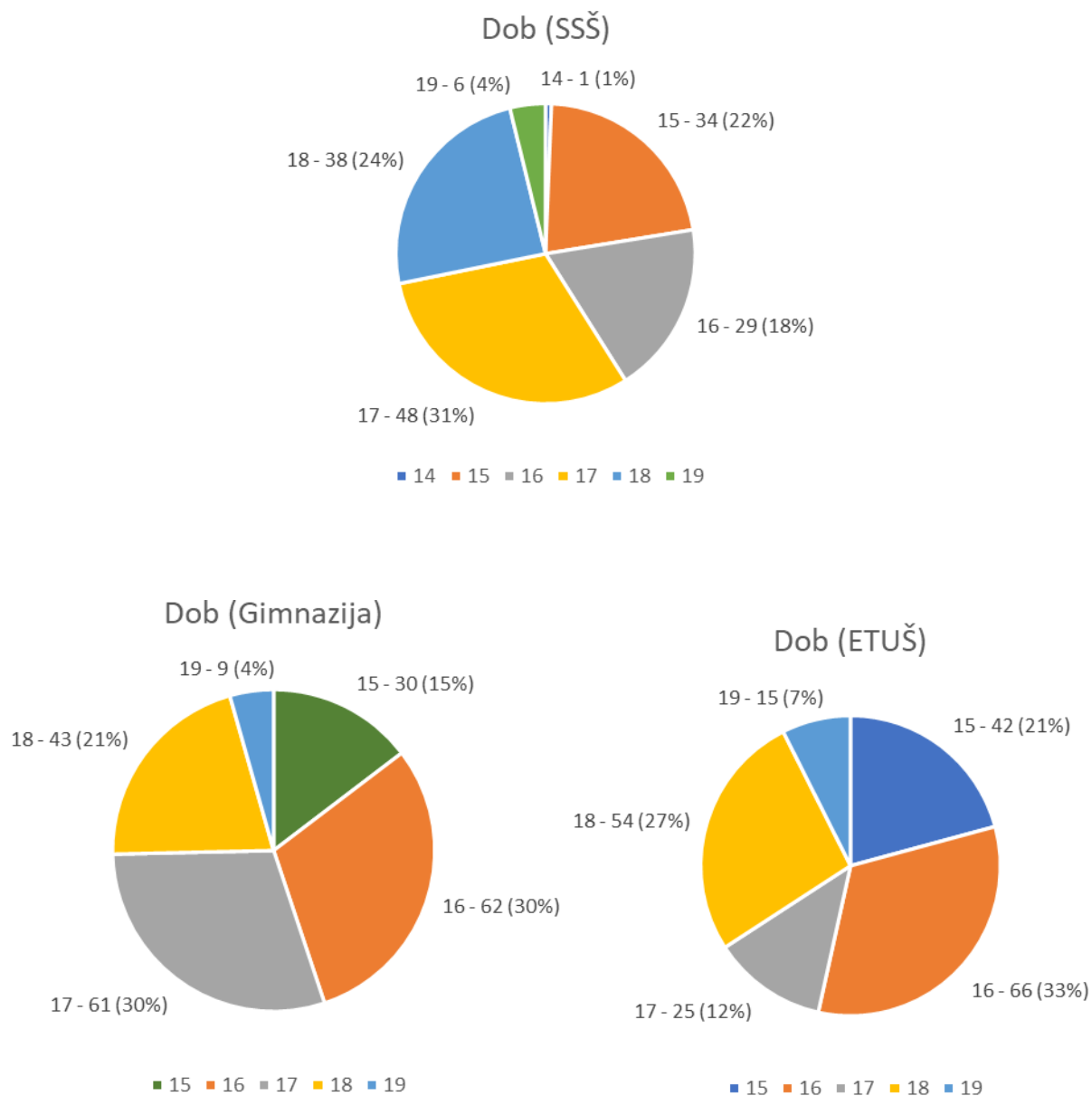
U prvom pitanju bilo je potrebno odabrati spol. Iz gimnazije je sudjelovalo 144 učenica (70%) i 61 učenik (30%). Iz strukovne škole, 29 učenica (19%) i 127 učenika (81%), te iz ETUŠ-a 140 učenica (69%) i 62 učenika (31%), što se može vidjeti na donjim slikama grafova.

Slike 1. a), b), c) *Spol*

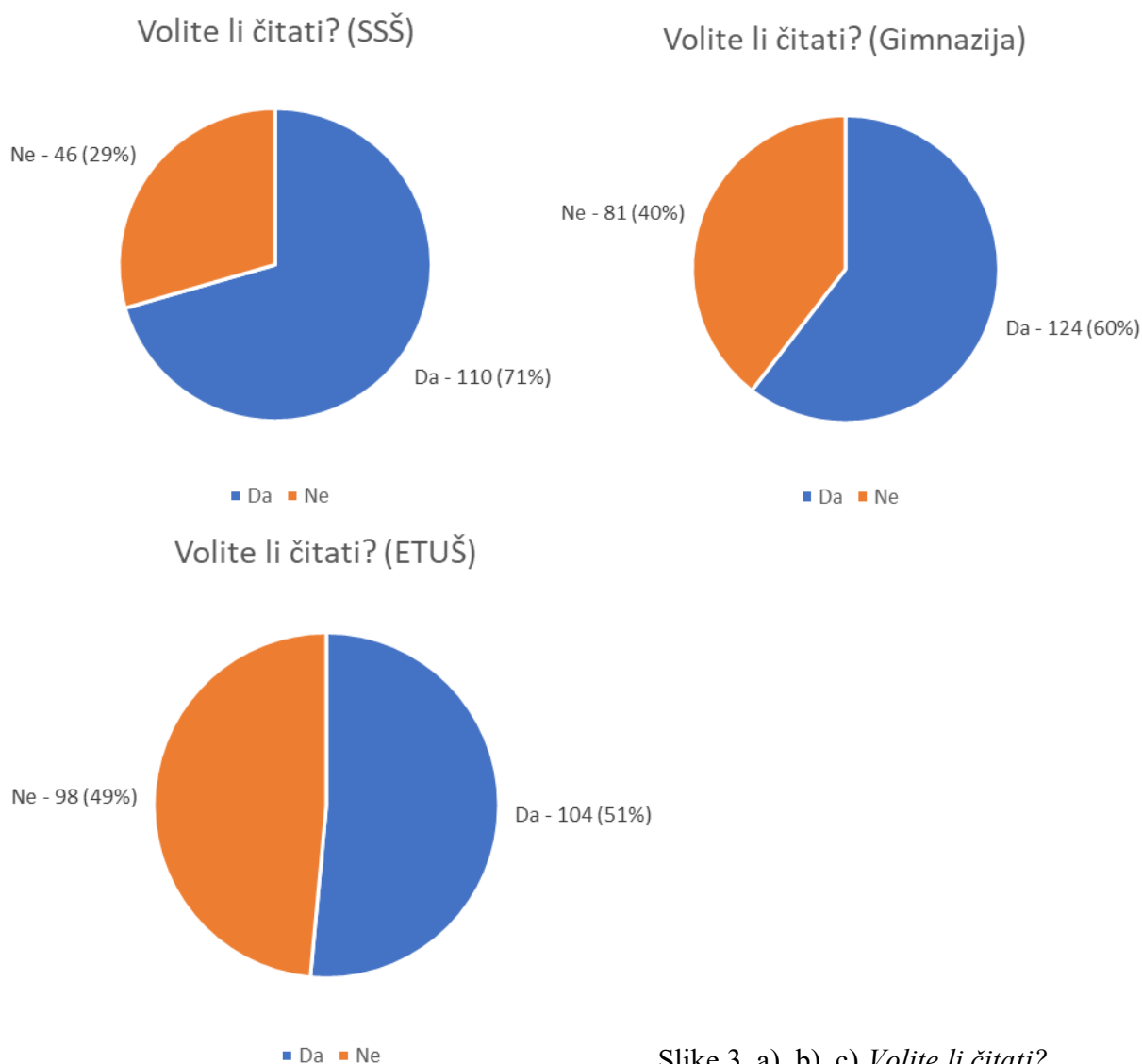
U drugom pitanju ispitanici su trebali označiti svoju dob. Ponuđeni odgovori bili su od četrnaest do devetnaest godina što je i bila ciljana skupina mladih za ovo istraživanje.

Četrnaestogodišnjaka je bilo najmanje ili ih nije ni bilo u nekim školama, najviše je bilo učenika i učenica od 15 do 17 godina što je i očekivano. Na slikama grafova se mogu vidjeti udjeli ispitanika prema dobi.

Slike 2. a), b), c) *Dob*

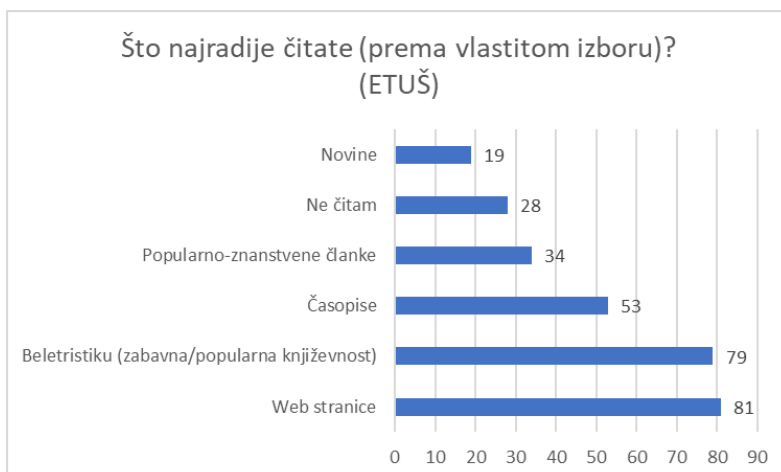
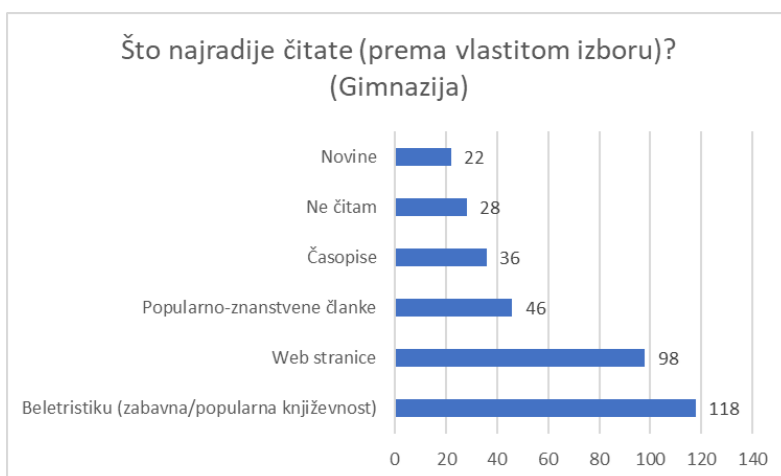
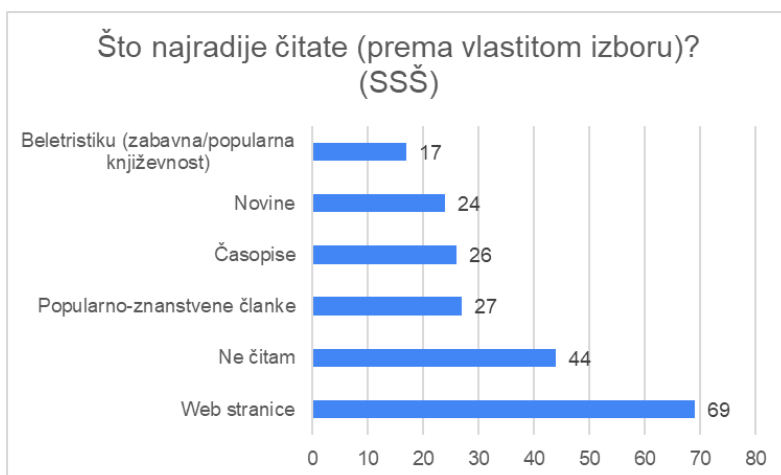
To su bila općenita, više statistička pitanja. Sljedeća pitanja odnose se na čitanje. Pitanje broj 3 glasilo je: *Volite li čitati?* s da ili ne odabirom.

Slike 3. a), b), c) *Volite li čitati?*

Iako je većina profesora prije ankete imala negativan, zabrinjavajuć stav, lijepo je za vidjeti da ipak barem polovica ispitanih učenika svejedno bira kako voli čitati. Strukovna škola ima 71% učenika koji vole čitati, što je najviše u sve tri škole, dok gimnazija ima 60%. ETUŠ, koji ima skoro točnu polovicu, tj. 51% učenika bira da voli čitati. Od ukupno 563 učenika, 338 učenika bira da vole čitati i 225 učenika koji se odlučuju da ne vole. Ovim odgovorima moglo bi se potvrditi kako više ne postoji jaz između gimnazija i strukovnih škola kao onih koji čitaju više ili manje, nego i do odluke pojedinca.

Sljedeće pitanje bilo je pitanje višestrukog odabira gdje su i učenici mogli dodati svoj odgovor na pitanje *Što najradije čitate (prema vlastitom izboru)?*. Na grafovima su prikazani ponuđeni odgovori, od najmanje odabranih do najviše, a njihovi nadodani odgovori bit će naknadno napisani.

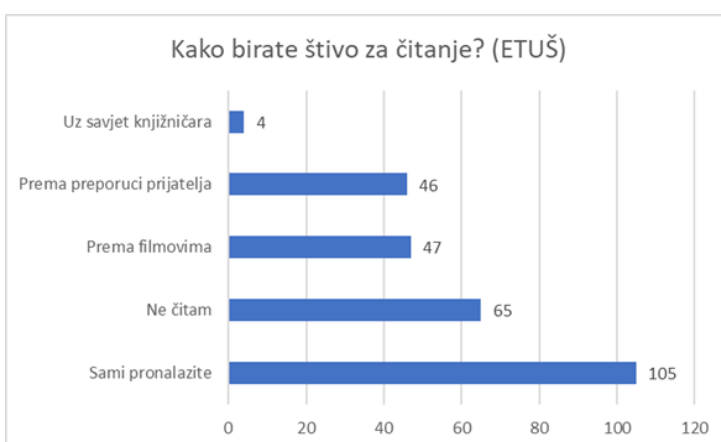
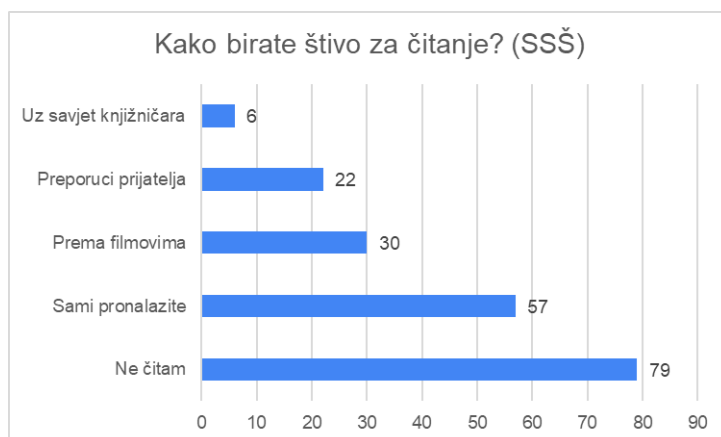

Slike 4. a), b), c) Što najradije čitate (prema vlastitom izboru)?

Učenici strukovne škole i ETUŠ-a izjasnili su se kako najradije čitaju i provode vrijeme na web stranicama, dok su učenici gimnazije odabrali beletristiku, koja je ETUŠ-u na drugom mjestu, a strukovnoj na zadnjem. Treba uzeti u obzir i da učenici možda ne znaju što sve obuhvaća pojam beletristika. Novine su se našle na zadnjem mjestu gimnazije i ETUŠ-a, a u sve tri škole časopisi i popularno-znanstveni članci bili su u sredini. Popularno-znanstvene članke odabralo

je 27 učenika strukovne škole, 46 učenika gimnazije i 34 učenika ETUŠ-a. Odgovor „*ne čitam*“ u ETUŠ školi i gimnaziji našao se na predzadnjem mjestu, prije novina s 28 odabira obje škole, dok je u strukovnoj školi bio na drugom mjestu s 44 odabira. Interesantno je kako je strukovna škola imala najveći postotak i odabir glasova da vole čitati, ali i najveći odabir da najradije ne čitaju ništa. Odgovori koje su učenici sami napisali da najradije čitaju najčešće su bile mange, stripovi, sportski članci, vijesti i tekstovi; Biblija i duhovne knjige, Wattpad, te „*romane*“ u sve tri škole. Učenici strukovne škole još su naveli: financijske knjige, poeziju na društvenim mrežama, fantazije, titlove, nešto drugo i ne znam. Učenici gimnazije napisali su kako ih zanimaju „*knjige*“, biografije, enciklopedije, povijesne knjige i romani, novele i djela koja imaju veze s vojnom analitikom i geopolitikom, fanfiction (koji će biti i dalje spomenut u radu i pitanjima pa je korisno vidjeti i da su ih učenici i sami naveli), fantastike, fantazije, katalozi, kriminalistički i psihološki romani, znanstvena fantastika, te iako je bila spomenuta, znanstvena literatura napisana za širu masu ljudi. Učenici škole ETUŠ uglavnom nabrajaju ista područja zanimanja kao i svoji vršnjaci. I tu se nalaze fanfiction djela, drame, knjige na engleskom jeziku, komedije, tzv. „*krimići*“, poezija, psihologija i psihološke knjige, ali i pustolovna i romantična djela, znanstvena fantastika, i komentari da sve što im se sviđa ili im zapne za oko, bez obzira na žanr, pa čak i ako su nekad bile lektire. Smatram ove odgovore vrlo važnom i korisnom povratnom informacijom. Iako skoro polovica smatra kako ne voli čitati, ili da voli, ali ne čita, ipak imaju široko polje zanimanja i interesa. Područje kojem je dobrom promidžbom, marketingom ili nečim sličnim moguće doprijeti i nastaviti njegovati želju i volju te motivaciju za čitanjem, ali i još važnije, istraživanjem.

Sada kada su odgovorili što ih zanima i što najradije čitaju, idućim pitanjem želi se doznati *Prema kojem kriteriju birate štivo za čitanje?* Jedna od zanimljivih situacija dogodila se na samom ispunjavanju upitnika, gdje se u par razreda potaknulo i samo pitanje, *što je štivo?*, na koje su si učenici uglavnom međusobno objašnjavali i davali odgovore.

Slike 5. a), b), c) *Prema kojem kriteriju birate štivo za čitanje?*

Zanimljivo je kako je više učenika na ovom, ali i na ostalim pitanjima gdje je ponuđeno više odgovora, odgovorilo kako ne čitaju, ali su odabrali i druge odgovore kako biraju štivo kada već čitaju. Prema ovim odgovorima najkontradiktornija je strukovna škola, čijih je 79 učenika upravo to i napravilo. Odabrali su kako ne čitaju, ali kada čitaju onda štivo uglavnom pronalaze sami, što najviše rade i učenici ostalih škola. Učenici strukovne škole i ETUŠ-a će prije pročitati djelo čija je radnja pretočena u film, dok će učenici gimnazije prije poslušati preporuku prijatelja za koje djelo pročitati. Opcija na koju se najmanje učenika odlučuje je

pročitati djelo uz savjet knjižničara. Kasnije u upitniku bit će više pitanja o knjižničarima i knjižnici, stoga se možda tamo pronade razlog za ovako mali odaziv i određeno povjerenje ili manjak istoga u savjet knjižničara.

Pod komentar kako drugačije pronalaze štivo za čitanje učenici strukovne škole napisali su da je dovoljno da vide da je djelo kriminalističko, da se radi o njihovim idolima ili o sportu, tj. treninzima, pripremama ili sportašima pa čak i lektirama ili nekim tradicionalnim i ratnim temama.

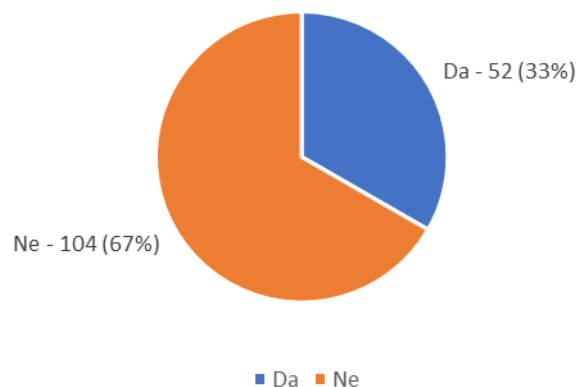
Najviše učenika gimnazije napisalo je kako osim preporuke prijatelja najviše vole i slušaju preporuke roditelja i obitelji. Kao i učenici strukovne škole, spomenuli su lektiru, ali i povijesne znamenitosti. Za generaciju interneta ne čudi da prijedloge i preporuke nalaze na internetu, kritikama s interneta i društvenim mrežama - posebno Tik-Tok-u. Spomenuli su i kako im pažnju privuku i nagrađivane knjige, te sami naslov ili kratak opis knjige na stražnjoj korici.

Slično njima odgovaraju i učenici ETUŠ-a, kako je dovoljan kratki sadržaj, preporuka roditelja, interneta ili društvenih mreža da ih privuku k djelu i odluče pročitati ga. Isto tako, dvoje učenika dodaje i negativan komentar, jedan kako mu se ni ne da, a drugi kako čita sve što ga zanima, no i kako je toga sve manje i manje.

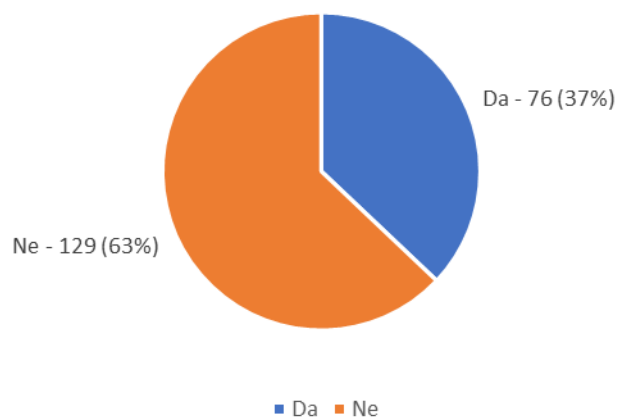
Prema dodanim komentarima može se zaključiti kako bi broj odgovora sigurno bio i veći da se dodala preporuka roditelja i društvene mreže te internet, no i da učenici imaju želje za djela koja žele pročitati, a sukladno tome i kriterije koje djelo mora ispuniti da bi se uopće našlo da popisu za pročitati.

Osim papirnatih primjeraka, mnogo djela nalazi se na internetu i raznoraznim portalima. Veliki broj učenika je i sam odgovorio kako čita na webu, stoga raste zanimanje za njihovo poznavanje književnih portala. *Jeste li upoznati s nekim web portalima s književnim djelima (npr. Goodreads)?* je iduće pitanje postavljeno učenicima.

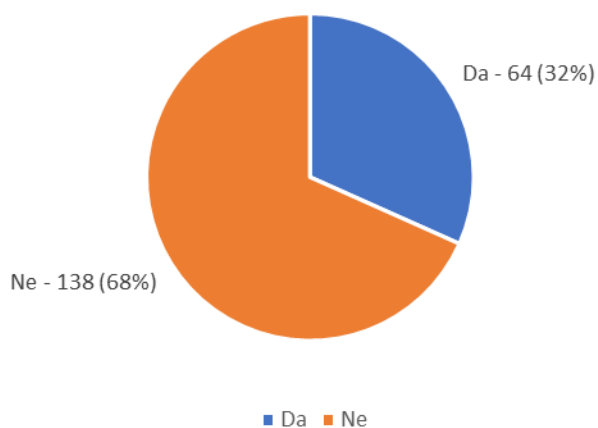
Jeste li upoznati s nekim web portalima s književnim djelima (npr. Goodreads)? (SSŠ)

Jeste li upoznati s nekim web portalima s književnim djelima (npr. Goodreads)? (Gimnazija)

Jeste li upoznati s nekim web portalima s književnim djelima (npr. Goodreads)? (ETUŠ)

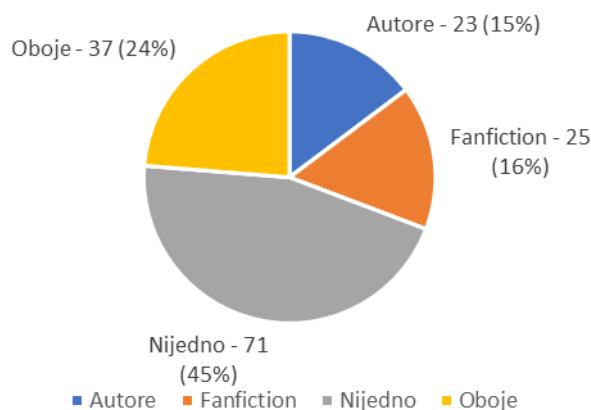

Slike 6. a), b), c) *Jeste li upoznati s nekim web portalima s književnim djelima (npr. Goodreads)?*

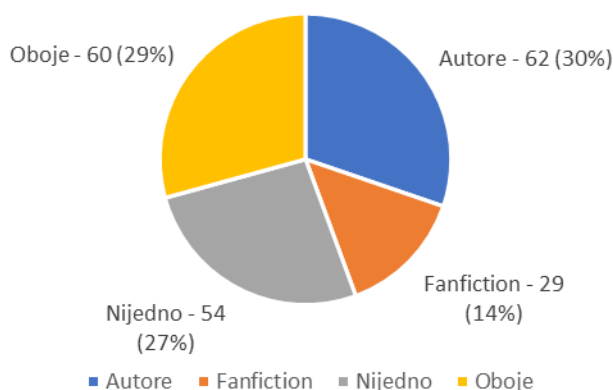
S obzirom na to da su učenici spomenuli fanfiction djela, odgovori na ovo pitanje su neočekivani i poražavajući. Tome može biti više uzroka. Nepoznavanje Goodreads-a koji je naveden kao primjer pa i automatsko negiranje ili nesigurnost u ostale portale; stvarno neznanje – zato što poznaju stranice s fanfiction djelima, nisu nužno poznate i povezane sve stranice i portali s književnim djelima i/ili slobodnim radovima. Osim toga, mogu im i pravila platformi biti odbojna, stoga se ni ne odlučuju dalje nastaviti istraživati po njoj i davati svoje podatke, nego potraže dalje drugo rješenje ili odustanu. Koji god razlog da je u pitanju, samo 30-ak % svih učenika su upoznati s web portalima književnih djela, što znači da njih stotinu iz svake škole nije. Ako će se gledati s pozitivne strane, edukatori i knjižničari imaju mjesta za nove ideje i radionice s upoznavanjem i istraživanjem; gdje i kako se sve mogu tražiti i čitati djela na internetu.

Učenici su već i sami napisali kako vole čitati i da čitaju fanfiction djela. Iako takva djela možemo svrstati u određenu sivu zonu jer njihov pravopis i gramatika nisu ispravljani, tematike znaju biti svakakvog sadržaja s rijetko kakvom cenzurom i pravilima, te ih svatko može postaviti (većinom čim se registrira, tj. prijavi). Bez obzira na sve navedeno, i takvi radovi svejedno bude interes u mladima za čitanjem. Ako se vodi inačicom da bolje da mladi čitaju išta nego ništa, onda se fanfictioni trebaju pohvaliti, jer osim što bude interes mladima da ih čitaju, također im otvaraju nove mogućnosti. Od ideje da možda i sami krenu pisati, mogu se povezati s osobama sličnih interesa ili okoline, dati vlastite povratne informacije autoru djela, te komentirati s njim i ostalim korisnicima. Povezati se s njima preko chata ili komentara. Koliko zapravo odabiru fanfiction ili priznate autore, trebali bi prikazati grafovi u prilogu.

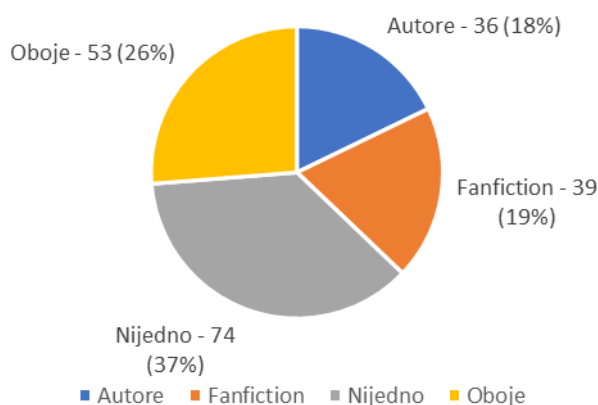
Čitate li radije već poznate autore ili volite i „fanfiction“ djela? (SSŠ)

Čitate li radije već poznate autore ili volite i „fanfiction“ djela? (Gimnazija)

Čitate li radije već poznate autore ili volite i „fanfiction“ djela? (ETUŠ)

Slike 7. a), b), c) Čitate li radije već poznate autore ili volite i „Fanfiction“ djela?

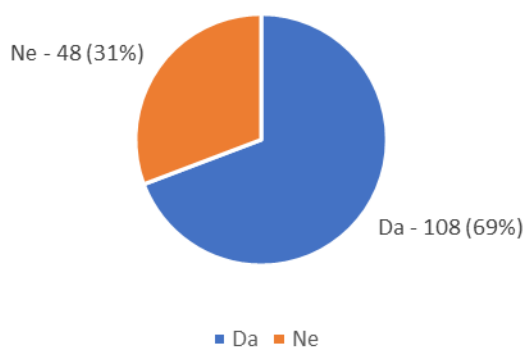
Na pitanje *Čitate li radije već poznate autore ili volite i „Fanfiction“ djela?* učenici svih triju škola slično odgovaraju, s najvećim odstupanjem učenika gimnazije. Iako su za 1%, tj. 2 osobe autori dobili najveći postotak, od 30%, već drugi najbiračiji odabir je oboje, i poznati tj. priznati autori ali i fanfiction s 29%. Odmah iza, već 27% učenika neće čitati ni jedno, dok će samo fanfiction pročitati njih najmanje, tj. 14%.

U strukovnoj školi prednjači odgovor „Nijedno“ s 45%, što je skoro polovica odgovora, zatim „obojee“ s 24% što je upola manje, nakon čega fanfiction odnosi pobjedu (16%) pred autorima (15%) za samo 1%, tj. 2 osobe. Učenici ETUŠ škole također najradije ne čitaju ni jedno, s 37%, dok se za oboje odlučuje njih 26%. Isto kao i u strukovnoj školi, fanfiction je bolji za 1% s 19% odabira, a autori su na zadnjem mjestu s 18%. Može li se uzeti u obzir da su i danas priznati autori nekoć bili početnici koji su se morali izboriti i naraditi za svoje priznanje i mjesto

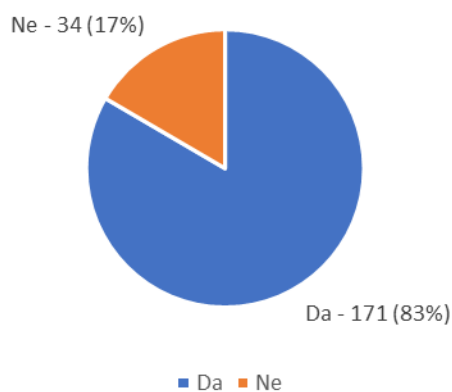
u svijetu književnosti? Također, treba uzeti u obzir da skoro 40% učenika svake škole ni ne voli čitati, stoga i u odgovorima negiranje čitanja uzima veći dio postotka, dok se većina koja voli čitati, podijelila po svojim izborima što bi radije.

Ako se vratimo na 5. pitanje, *Prema kojem kriteriju birate štivo za čitanje?*, jedan od ponuđenih odgovora bio je prema filmovima. Taj odgovor se po prosjeku odabira našao u sredini. Ako se pita knjigoljupce, njima je nerijetko knjiga bolja od filma, no što misle mladi? *Smatrate li da adaptacije filmova privlače mlade da pročitaju i djelo prema kojem je film nastao?* bilo je pitanje koje je prije svog odgovora, (u par razreda) dobilo dodatno pitanje. „Što je to adaptacija filmova?“

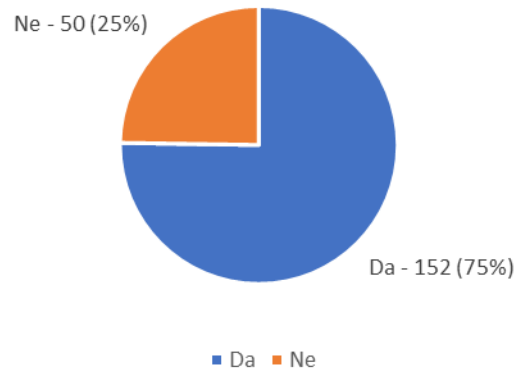
Smatrate li da adaptacije filmova privlače mlade da pročitaju i djelo prema kojem je film nastao?
(SSŠ)

Smatrate li da adaptacije filmova privlače mlade da pročitaju i djelo prema kojem je film nastao?
(Gimnazija)

Smatrate li da adaptacije filmova privlače mlade da pročitaju i djelo prema kojem je film nastao?
(ETUŠ)

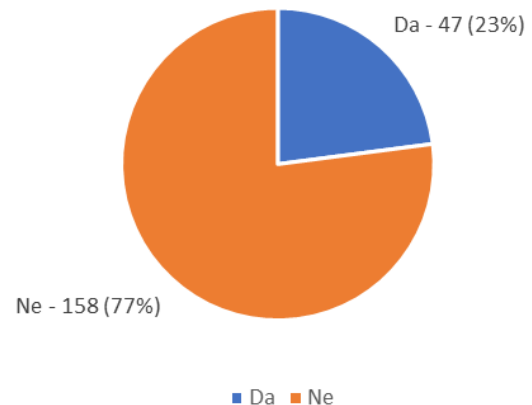
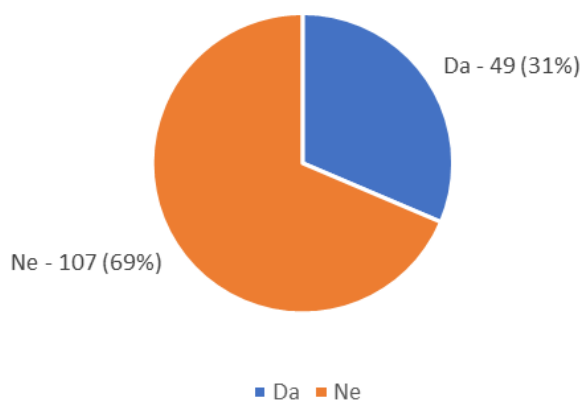

Slike 8. a), b), c) *Smatrate li da adaptacije filmova privlače mlade da pročitaju i djelo prema kojem je film nastao?*

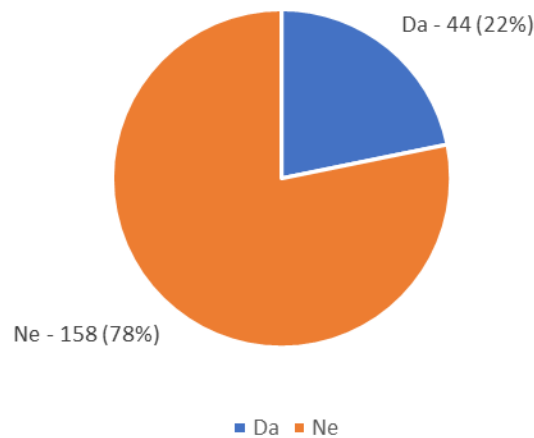
Sve tri škole su s velikom većinom označile kako je odgovor da! Filmovi pomažu u promoviranju knjiga, čiju su radnju preuzeli. Od 17% do 31% učenika odgovorilo je kako ne smatra da filmovi doprinose češćem čitanju knjiga (što je 48, 34 i 50 odgovora od njih stotine za da).

S obzirom na to da su ispitanici još uvijek u školi te se moraju svakodnevno pripremati za školu i druge obaveze, sljedeće pitanje glasilo je: *Stignete li čitati koliko biste željeli uz svakodnevne obaveze?* s da ili ne odgovorom kako bi se vidjelo njihovo stajalište, ali i jasnija slika o volji i želji za čitanjem te odvajanjem vremena za isto.

Stignete li čitati koliko biste željeli uz svakodnevne obaveze? (SSŠ) Stignete li čitati koliko biste željeli uz svakodnevne obaveze? (Gimnazija)

Stignete li čitati koliko biste željeli uz svakodnevne obaveze? (ETUŠ)

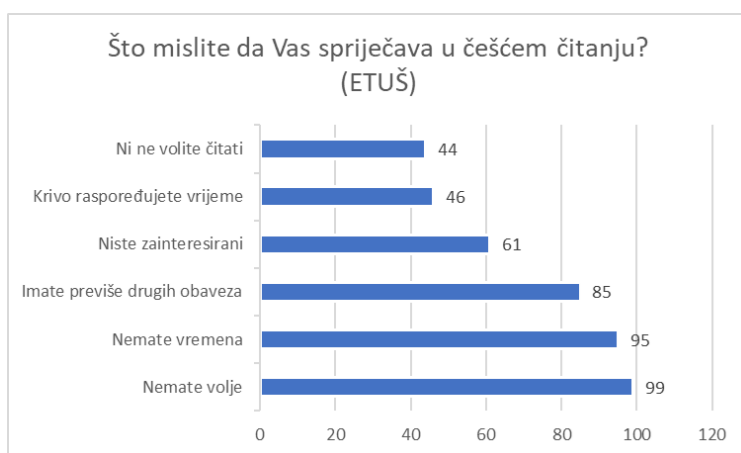
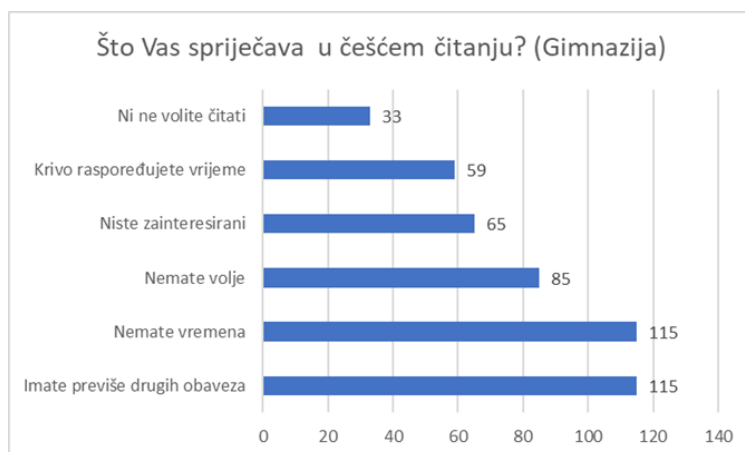

Slike 9. a), b), c) *Stignete li čitati koliko biste željeli uz svakodnevne obaveze?*

Na ovo pitanje učenici svih triju škola odgovorili su većinski isto. Stotinu učenika, tj. 70% učenika svake škole smatra kako ih svakodnevne obaveze sputavaju u češćem čitanju.

Kako bi se dobila detaljnija slika o tome od samog da ili ne odgovora, iduće pitanje bilo je *Što mislite da Vas sprječava u češćem čitanju?* s više ponuđenih odgovora i mogućnosti njihovog komentara koji će biti nadopisani nakon grafova s ponuđenim odgovorima.

Slike 10. a), b), c) Što mislite da Vas sprječava u češćem čitanju?

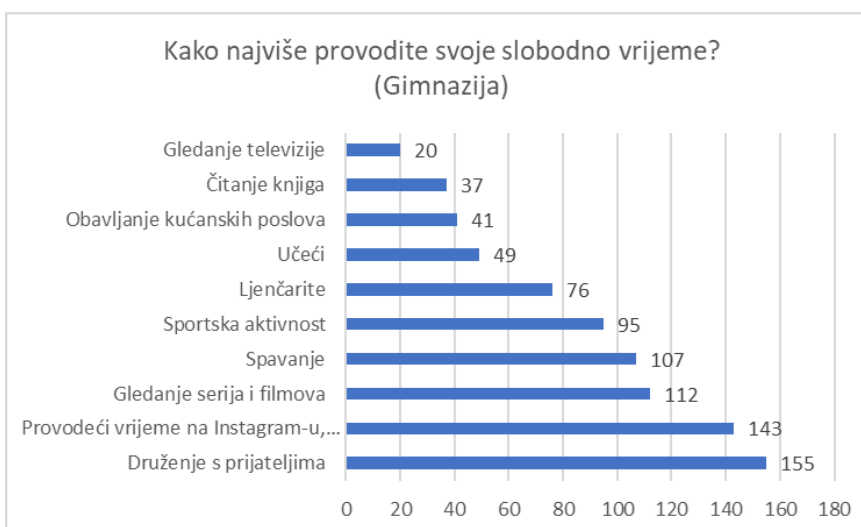
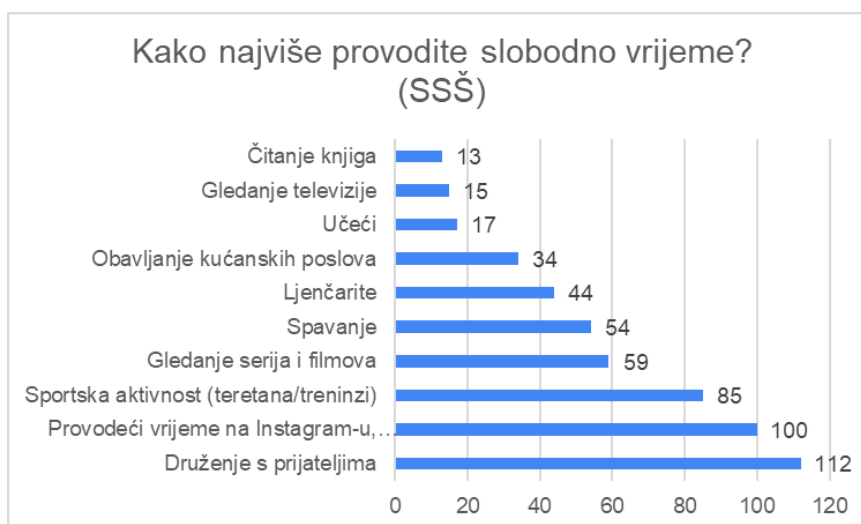
Na prošlo pitanje, stignu li čitati koliko bi željeli uz svakodnevne obaveze, 70% učenika odgovorilo je s Ne, no na pitanje što ih sprječava u tome, učenici ETUŠ-a i strukovne škole najčešće su odabrali odgovor kako nemaju volje, čak 99 učenika ETUŠ-a i 88 učenika strukovne škole. Sljedeći najbiračiji odgovor strukovnoj školi je bio kako ni nisu zainteresirani, što je odabralo 70 učenika, dok je 95 učenika ETUŠ-a reklo kako nemaju vremena. Učenici gimnazije, njih 115 izjasnilo se kako imaju previše drugih obaveza stoga ni nemaju vremena, nakon čega slijedi da gube volju (85 učenika) te da ni nisu zainteresirani (65 učenika).

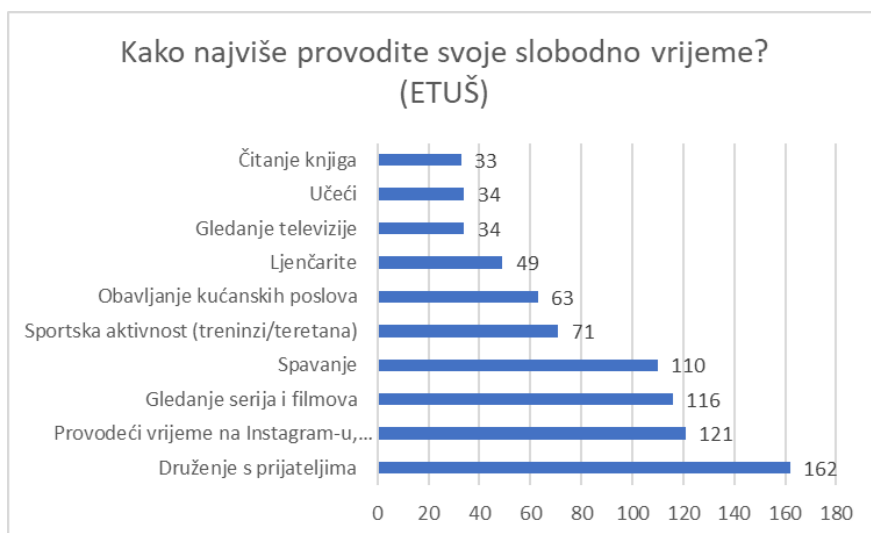
Iako je u strukovnoj školi bio samo jedan komentar, on je uvršten u tablicu jer smatram kako je moguće da je još uvijek stigma i problem. Jedan učenik/učenica napisao/la je kako sporo čita. Bilo sporo čitanje iz užitka ili učenje za školu, poteškoća je s kojom se ta osoba stalno susreće, a vrlo je vjerojatno da nije jedina, ali je jedina koja je to napisala i tako otvoreno priznala. Od mogućeg samo sporog čitanja, do jezičnih poremećaja poput disleksije i disgrafije kojima bi se trebali više baviti. Takve teškoće nerijetko udaljuju osobe od knjiga i čitanja, jer

im mogu dodatno narušiti samopouzdanje i stvoriti probleme i jaz u učenju i školi te ih obeshrabrili.

Učenici ETUŠ-a komentirali su kako su im knjige dosadne i da im se ne da, te da im rijetko koja knjiga odgovara. Učenici gimnazije napisali su kako im škola i učenje oduzima puno vremena, stoga uz ostale obaveze i druženja s obitelji teško pronalaze vrijeme za čitanje iz užitka. Jedan/jedna učenik/učenica se požalio/la se i na same knjige, napisavši kako i ne pronalazi uvijek djelo koja bi ga/ju zaokupila.

Sljedeće, 7. pitanje, bilo je pitanje s višestrukim odabirom. Na pitanje *Kako najviše provodite svoje slobodno vrijeme?* učenici su mogli odabrati ponuđene odgovore ili dodati svoj u slučaju da njihov nije dodan. Tim pitanjem zapravo krećemo u istraživanje njihovog slobodnog vremena i kako ga provode. Na grafovima su prikazani ponuđeni odgovori od najmanje odabranih do najviše, a njihovi nadodani odgovori bit će naknadno napisani.

Slike 11. a), b), c) *Kako najviše provodite svoje slobodno vrijeme?*

Prema priloženim odgovorima, može se vidjeti kako čitanje knjiga pada na zadnje mjesto u skoro sve tri škole, što nije začuđujuće s obzirom na prethodne odgovore. Učenici svoje slobodno vrijeme najviše žele i očito provode s prijateljima, a nakon toga na društvenim mrežama (TikTok-u, Snapchat-u, YouTube-u, Reddit-u, itd.). Treće mjesto u gimnaziji i ETUŠ-u zauzimaju gledanje serija i filmova, dok u strukovnoj školi sportska aktivnost (teretana ili treninzi). Čime se može doći do grubog zaključka kako će se jedni učenici više opustiti ležanjem i odmaranjem, dok će drugi raditi na sebi. Zanimljivo je i kako je učenje pri dnu ljestvice, a spavanje u sredini. Samo ljenčarenje je u sredini, ali već prema donjoj ljestvici izbora.

Učenici strukovnih škola, čak 12 njih, napisalo je komentar kako svoje slobodno vrijeme provodi igranjem videoigara (što bi zasigurno bila i veća zastupljenost da je bila ponuđena odabirom), te nakon toga zabavama, radom u radioni ili učenjem stranog jezika i pisma. Još neke od aktivnosti kojima se okupiraju bile su i meditacija, jedenje, produciranje glazbe, slušanje glazbe, te provođenje vremena s dečkom ili curom.

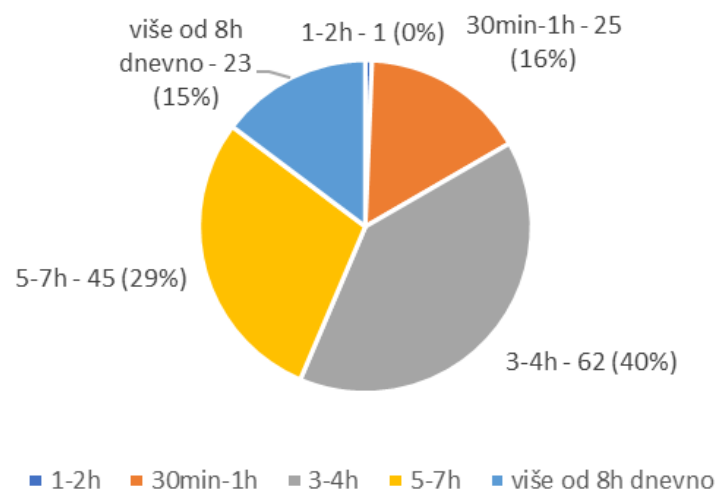
Učenici gimnazije imaju slične komentare kao i strukovnjaci, s vodećim igranjem videoigara i slušanjem glazbe. Osim toga, navode umjetničko izražavanje, s crtanjem i slikanjem, njih desetak, zatim kave u gradu, bavljenje sportom, sviranjem instrumenta, putovanjem, pisanjem vlastitih priča i vođenjem izviđača.

Učenici ETUŠ-a najviše komentiraju kako idu u glazbenu školu, te slušaju glazbu kao i svoji vršnjaci. Isto tako, osim sviranja, bave se umjetnošću, tj. crtanjem, plesom, itd. Dio njih radi,

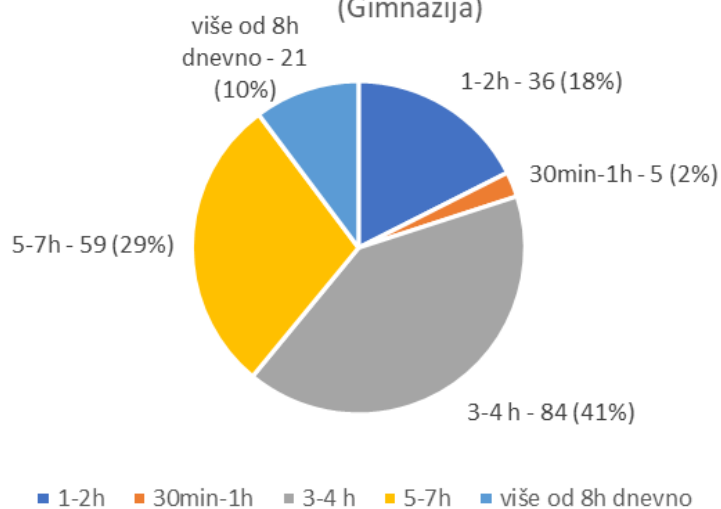
druži se s obitelji, prati sport, igra videoigre, ima romantične veze, bavi se influencinom, zatim razmišlja ili kako je jedan učenik ili učenica napisali komentar - „sve osim škole“.

Prema komentarima možemo zaključiti kako mladi uglavnom svoje slobodno vrijeme provode isto, samo u mogućim drugačijim postocima, također, da osim društvenih mreža se zaokupljaju i umjetnošću u svim oblicima, što je dakako pohvalno. Iduće pitanje veže se na prethodno. Sada kada su odabrali kako provode svoje slobodno vrijeme, pitanje je *koliko vremena dnevno provode radeći tu aktivnost?*

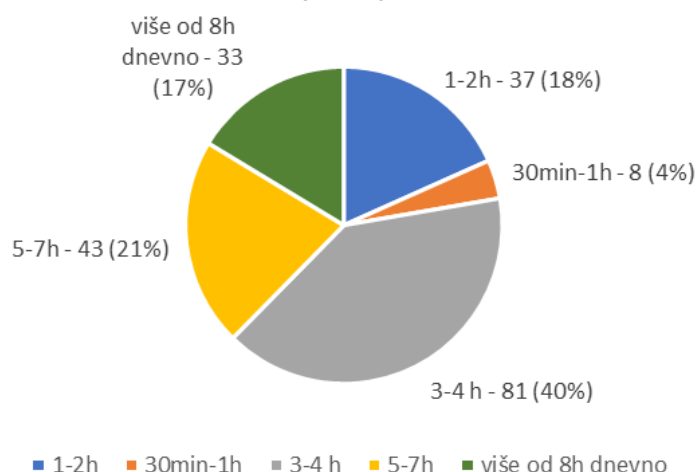
Koliko vremena dnevno provodite radeći tu aktivnost? (SSŠ)

Koliko vremena dnevno provodite radeći tu aktivnost? (Gimnazija)

Koliko vremena dnevno provodite radeći tu aktivnost?
(ETUŠ)

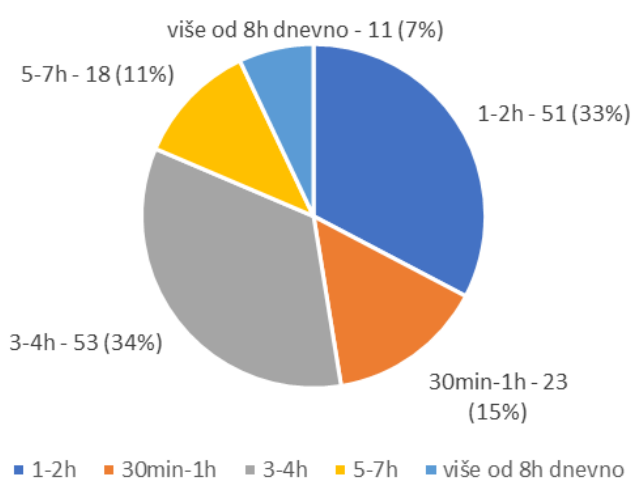

Slike 12. a), b), c) *Koliko vremena dnevno provodite radeći tu aktivnost?*

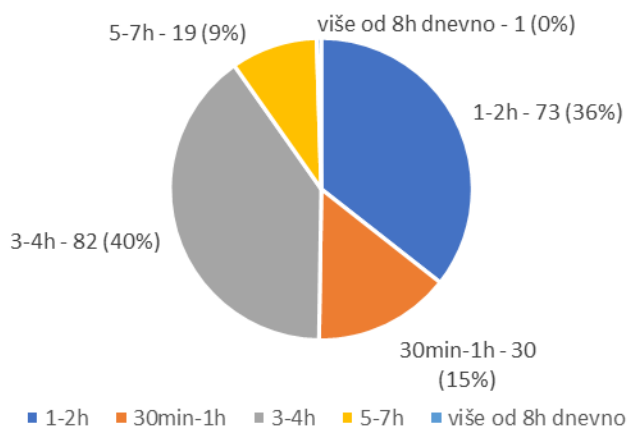
Na ovo pitanje su učenici skoro jednoglasno odabrali odgovore. Većina učenika, njih 40% svih škola provedu 3 do 4 sata, drugih 20% učenika - 5 do 7 sati, zatim 10-17% učenika - više od 8 sati dnevno vremena provode na svoje slobodne aktivnosti.

S obzirom na to da se smatra kako većina mladih provodi veliku količinu vremena na društvenim mrežama, a i u priloženoj anketi je to bio drugi najbiračiji odabir, slijedi pitanje *Koliko vremena dnevno provodite na društvenim mrežama?*.

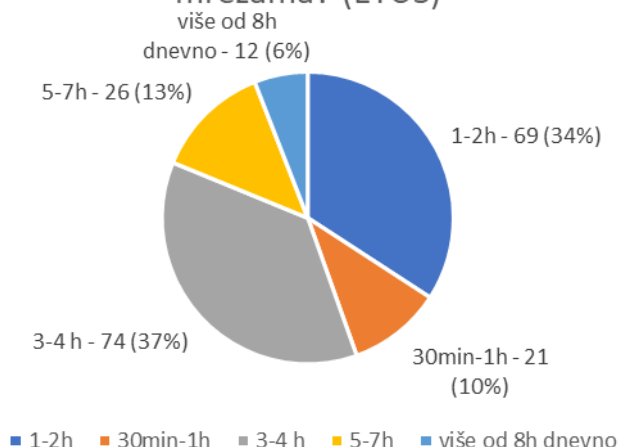
Koliko vremena provodite na društvenim mrežama? (SSŠ)

Koliko vremena provodite na društvenim mrežama?
(Gimnazija)

Koliko vremena dnevno provodite na društvenim mrežama? (ETUŠ)

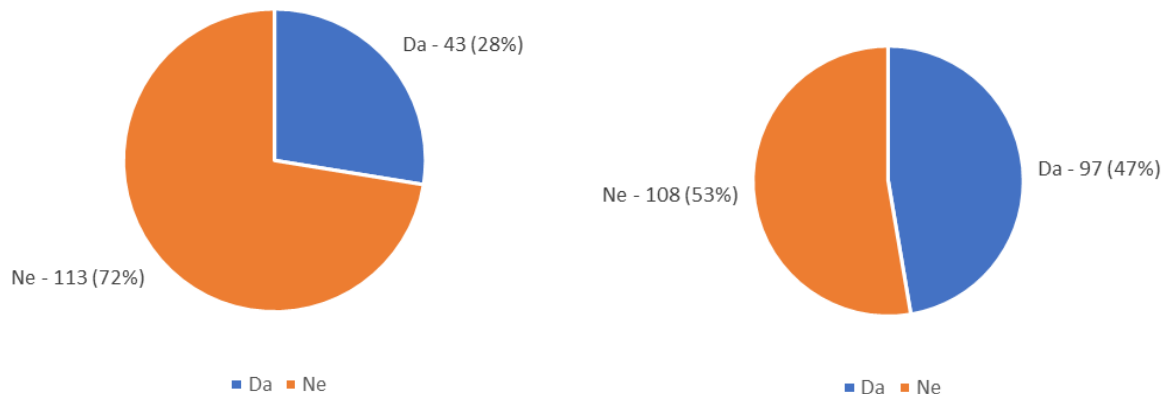
Slike 13. a), b), c) *Koliko vremena dnevno provodite na društvenim mrežama?*

Odabiri odgovora na ovo pitanje prilično su slični odgovorima na prošlo pitanje. Osim strukovne s 34%, učenici ETUŠ-a i gimnazije, njih 40% na društvenim mrežama provodi 3 do 4 sata dnevno. U strukovnoj školi još veću polovicu postotka, njih 33% provede 1 do 2 sata, te ostalo vrijeme (od pola sata do sat, od 5 do 7 sati i više od 8 sati dnevno) provede njih 10-ak %. Slično odgovori su i u gimnaziji i nešto malo drugačiji u ETUŠ-u. Učenici ETUŠ-a imaju najveći postotak od korištenja društvenih mreža po više od 8 sati dnevno, njih 17%.

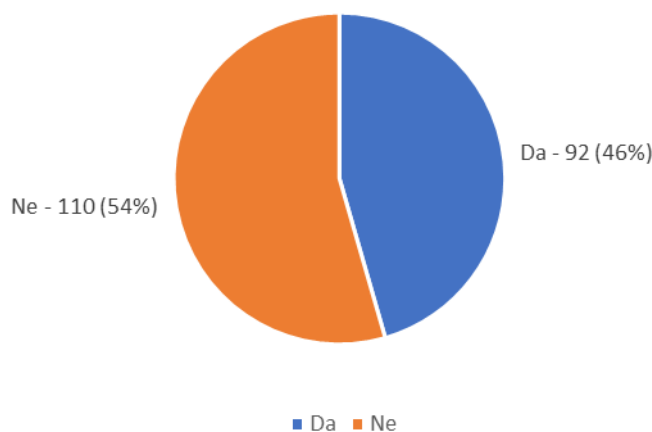
Naredno pitanje osvrće se na prethodno stanje koje je zateklo cijeli svijet. Za vrijeme prvog vala pandemije Covid-19, mnogi su po prvi put u životu doživjeli karantenu, izolacije, nova pravila kretanja i ponašanja. Škole su bile na televiziji, predavanja online, a slobodne aktivnosti

pauzirane. Mnogi su se susreli s viškom slobodnog vremena kojeg prije nije bilo. Zato, slijedi pitanje učenicima: *Jeste li više čitali za vrijeme lockdowna?*

Jeste li više čitali za vrijeme lockdowna? (SSŠ) Jeste li više čitali za vrijeme lockdowna? (Gimnazija)

Jeste li više čitali za vrijeme lockdowna? (ETUŠ)

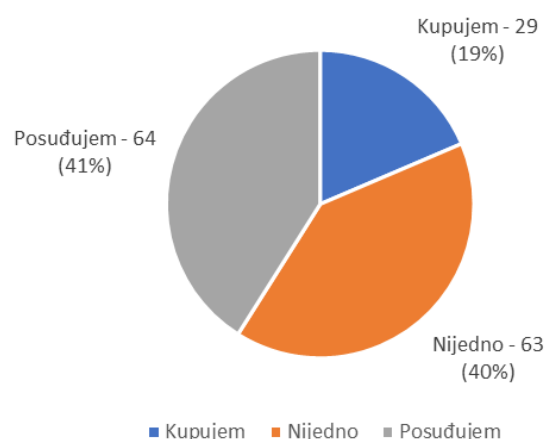

Slike 14. a), b), c) *Jeste li više čitali za vrijeme lockdowna?*

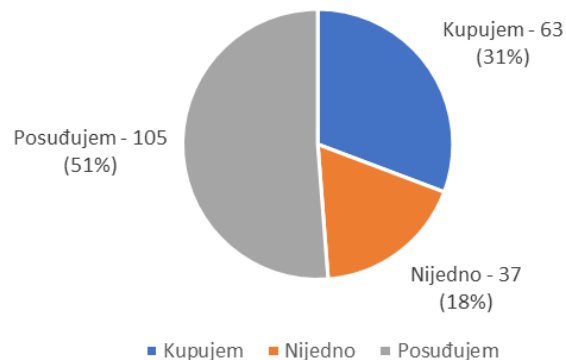
Odgovor je ne. Zsigurno postoje pojedinci koji jesu, no statistički, odgovor je negativan. Samo 28% učenika strukovne škole odgovorilo je da jest, dok je 72% reklo da nije. U gimnaziji postotak je manji. 53% posto je reklo da nije, a 47% da je, što je skoro polovica, jako slično kao i u ETUŠ školi, gdje se 54% učenika izjasnilo da nije, a 46% učenika da je. Iako je većinski to negativan odgovor, za strukovne škole ne može znati jesu li imali i dalje posao ili prakse ili slično ili ne, dok ETUŠ i gimnaziju možemo opravdati kako polovica ni ne voli čitati, što znači da im se dio priključio i nije čitao više no obično, dok određeni dio ipak je.

Naredna tri pitanja su općenita o knjigama, kupuju li ih radije ili posuđuju, kupuju li ih na poklon ili dobivaju li ih. Nakon njih, zadnji dio pitanja odnosi se na knjižnice.

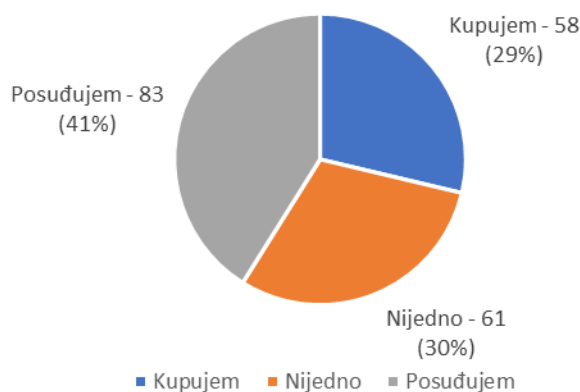
Kupujete li radije knjige ili posuđujete? (SSŠ)

Kupujete li radije knjige ili posuđujete? (Gimnazija)

Kupujete li radije knjige ili posuđujete u knjižnici? (ETUŠ)

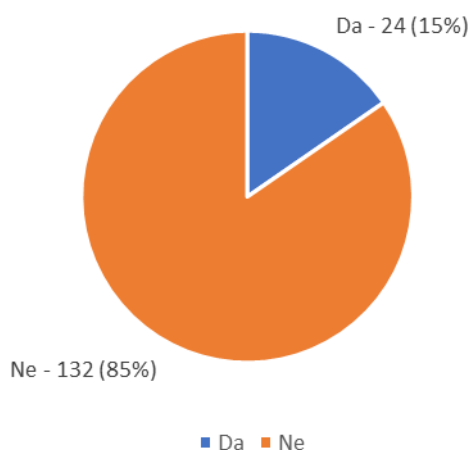

Slike 15. a), b), c) *Kupujete li radije knjige ili posuđujete?*

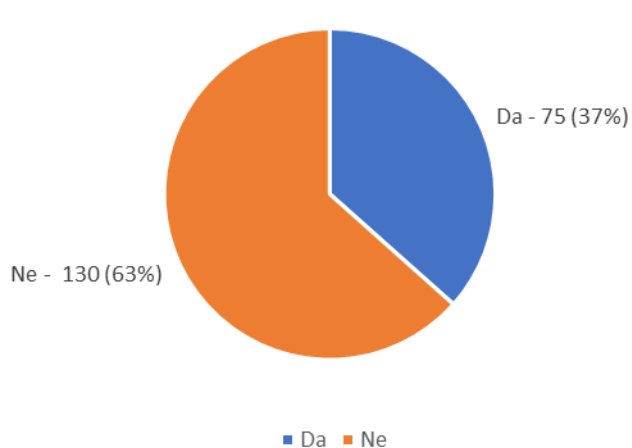
Većina učenika svih škola odgovorila je kako radije posuđuju knjige. Osim posudbe, učenici su podijeljeni. Učenici strukovne škole, njih 64 (41%) odlučilo se za posuđivanje, što je samo postotak manje od 40%, tj. 63 učenika koji su odabrali nijedno, dok je njih 29 (19%) reklo kako radije kupuje knjige. U gimnaziji, 105 učenika (51%) posuđuje, 63 (31%) kupuje, a 37 učenika (18%) bira niti jedno. U ETUŠ-u 83 učenika (41%) će radije posuditi knjigu, 61 učenik (30%) neće odabrati nijedno, dok će samo postotak manje, njih 58, tj. 29% radije kupiti knjigu.

Osim kupnje sebi, pitanje je hoće li se odlučiti na kupnju knjige nekom drugom kao poklon.

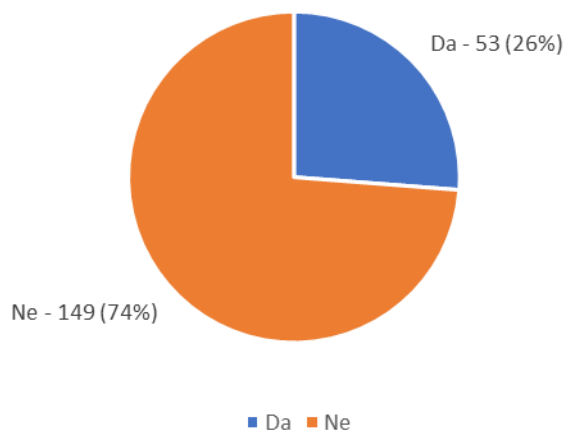
Kupujete li knjige na poklon? (SSŠ)

Kupujete li knjige na poklon? (Gimnazija)

Kupujete li knjige na poklon? (ETUŠ)

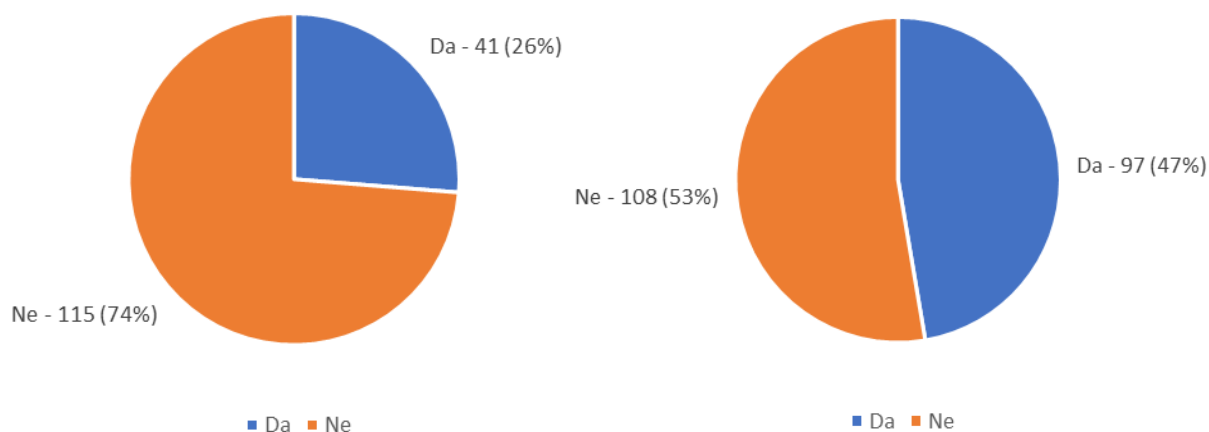

Slike 16. a), b), c) *Kupujete li knjige na poklon?*

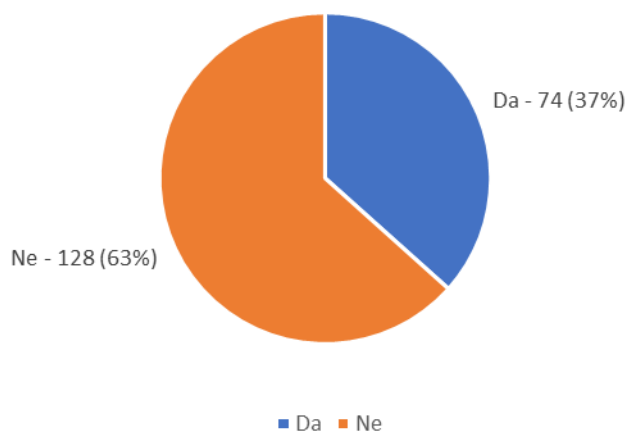
Učenici gimnazije će se najprije odlučiti kupiti knjigu kao poklon, njih 75, što čini 37%, dok ostalih 130, tj. 63% će radije pronaći nešto drugo. Zatim slijede učenici ETUŠ-a, s 53 učenika (26%) koji će se odlučiti za knjigu i njih 149 (74%) koji neće. U strukovnoj školi, 24 učenika (15%) pronaći će knjigu za poklon, dok će 132 učenika (85%) osmisliti nešto drugo.

Iako će se sami učenici teže odlučiti za knjigu kao poklon, hoće li njihova okolina odlučiti kupiti upravo knjigu kao pravi poklon za njih?

Dobivate li knjige na poklon? (SSŠ) Dobivate li knjige na poklon? (Gimnazija)

Dobivate li knjige na poklon? (ETUŠ)

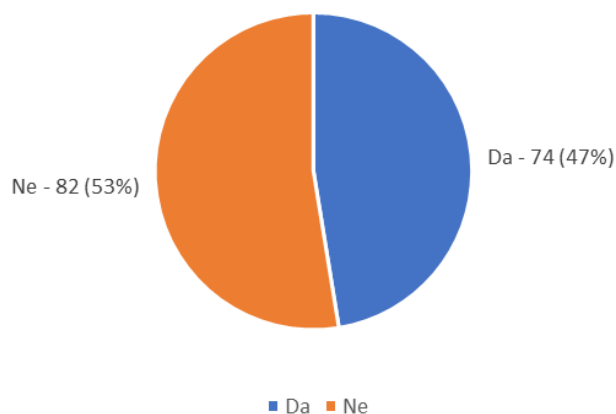

Slike 17. a), b), c) *Dobivate li knjige na poklon?*

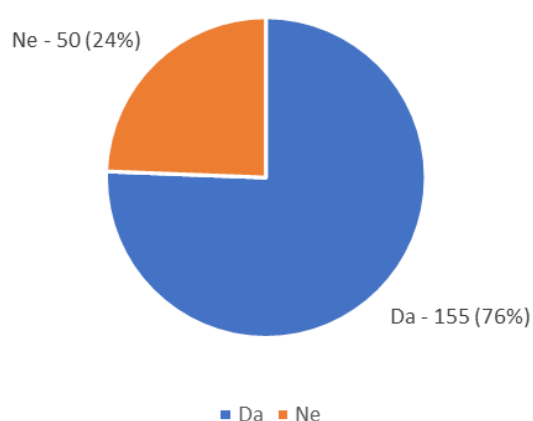
Grafikoni na ovo i prethodno pitanje su dosta slični, s blagim povećanjem na pozitivan odgovor. Iako se oni možda neće odlučiti, dio njihove okoline hoće. S obzirom na to da je udio pozitivnog postotka veći, može se zaključiti kako dio koji čita će i dobiti knjigu na poklon, ili dio koji posuđuje će dobiti primjerak knjige koja ga je dojmila, a možda i netko tko nije zainteresiran knjigama ili čitanjem će svejedno dobiti primjerak s nadom da se odvaži i da priliku nečem drugačijem.

Sljedeći dio pitanja odnosi se na knjižnicu, kako su učenici zadovoljni njome, jesu li uopće učlanjeni, prate li zbivanja u knjižnici i što bi mijenjali. Za početak, pitanje je bilo jesu li uopće učlanjeni u knjižnicu, a da se pritom nije mislilo na školsku knjižnicu.

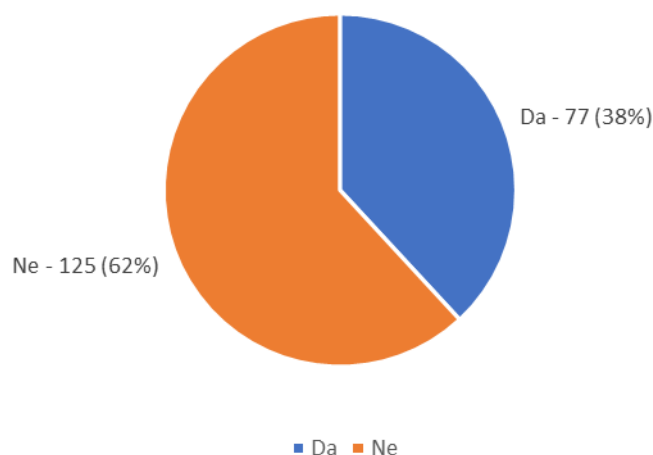
Jeste li učlanjeni u knjižnicu? (SSŠ)

Jeste li učlanjeni u knjižnicu? (Gimnazija)

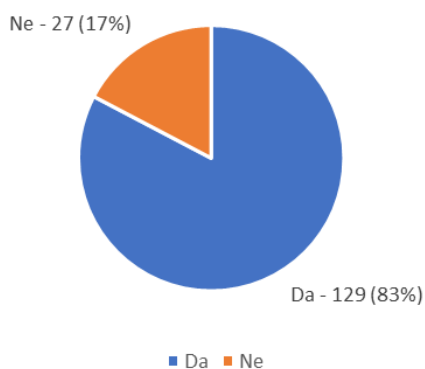
Jeste li učlanjeni u knjižnicu? (ETUŠ)

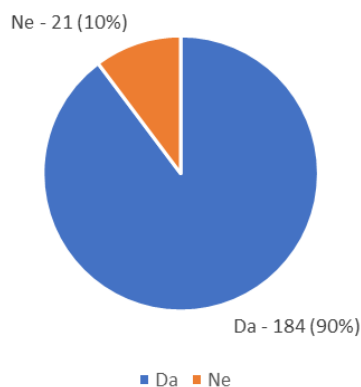
Slike 18. a), b), c) *Jeste li učlanjeni u gradsku knjižnicu?*

U knjižnice je učlanjeno 74 učenika (47%) strukovne škole (njih 82, tj. 53% nije) što je skoro polovica. Manji postotak je u ETUŠ-u, gdje 77 učenika (38%) je učlanjeno, dok 125 (62%) nije. Iz gimnazije 155 učenika (76%) je, a 50 učenika (24%) nije, što možemo pretpostaviti da je i zbog dodatnih literatura, veće dostupnosti lektira, itd, iako bi se po tome mogla dati pretpostavka i da će strukovnjaci najmanje biti učlanjeni u knjižnice, no ipak po ovim podacima nisu. Iduće pitanje je *Jeste li zadovoljni radom knjižnice i njezinim zaposlenicima?*

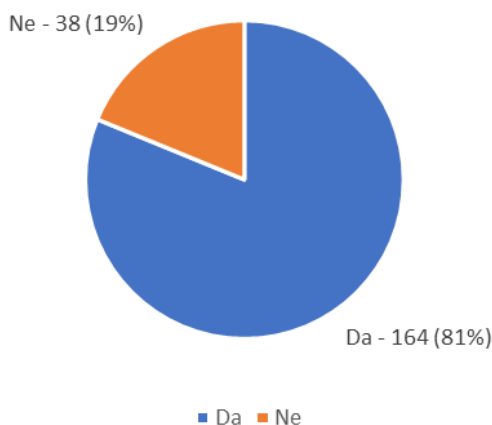
Jeste li zadovoljni radom knjižnice i njezinim zaposlenicima? (SSŠ)

Jeste li zadovoljni radom knjižnice i njezinim zaposlenicima? (Gimnazija)

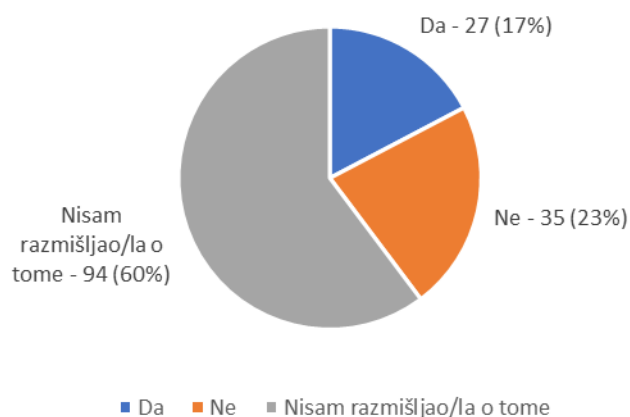
Jeste li zadovoljni radom knjižnice i njezinim zaposlenicima? (ETUŠ)

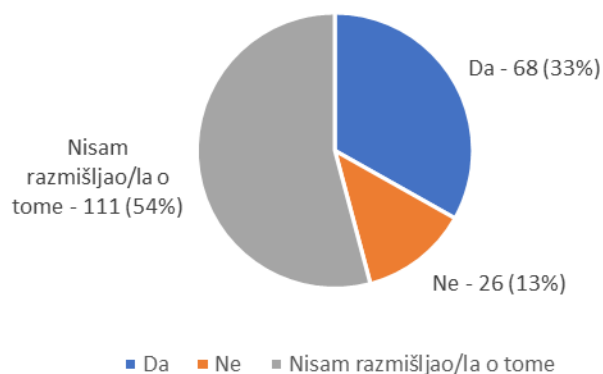
Slike 19. a), b), c) *Jeste li zadovoljni radom knjižnice i njezinim zaposlenicima?*

Na ovo pitanje, najviše nezadovoljnih našlo se u ETUŠ-u, njih 38 (19%), nakon čega slijedi strukovna s 27 učenika (17%) i na kraju gimnazija s 21 osobom (10%), što je jako veliki broj zadovoljnih učenika, a obje strane imat će priliku izjasniti se dodatno u kasnijim pitanjima. Odlično je vidjeti da su učenici zadovoljni svojim knjižnicama, no koliko se osjećaju slobodni tamo? Nadolazeće pitanje je *Biste li otišli u knjižnicu i rekli temu koja Vas zanima izvan škole, kako bi Vam knjižničari pomogli oko nje?*

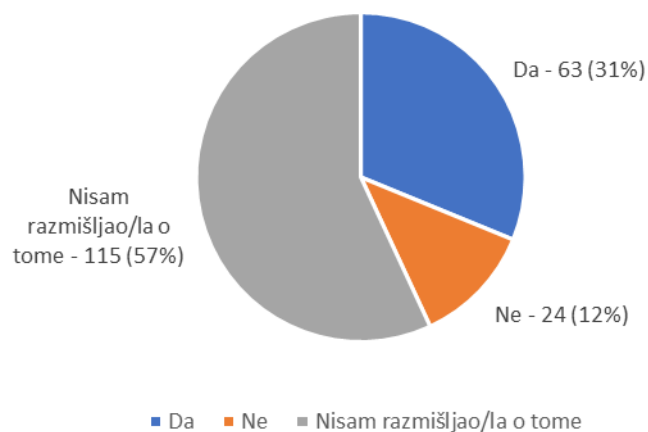
Biste li otišli u knjižnicu i rekli temu koja Vas zanima izvan nastave kako bi vam knjižničari pomogli oko toga? (SSŠ)

Biste li otišli u knjižnicu i rekli temu koja Vas zanima izvan nastave kako bi vam knjižničari pomogli oko toga? (Gimnazija)

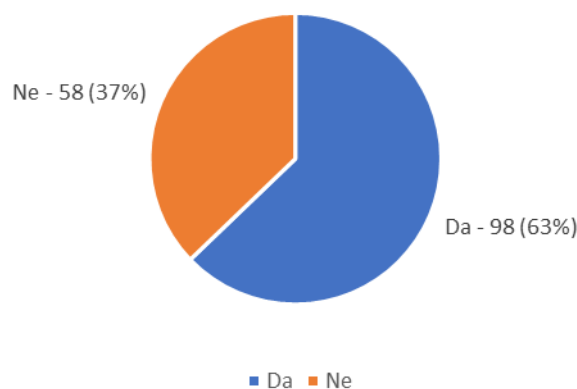
Biste li otišli u knjižnicu i rekli temu koja Vas zanima izvan nastave kako bi vam knjižničari pomogli? (ETUŠ)

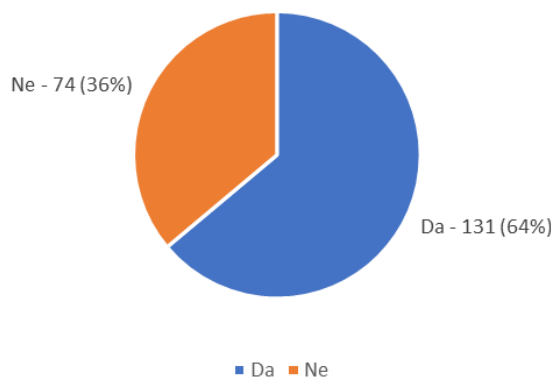
Slike 20. a), b), c) *Biste li otišli u knjižnicu i rekli temu koja Vas zanima izvan škole, kako bi Vam knjižničari pomogli oko nje?*

Više od polovice učenika svake škole (94 učenika – 60% strukovne, 111 učenika – 54% gimnazije i 115 učenika – 57% ETUŠ-a) reklo je kako nije ni razmišljalo o tome. Ako ništa drugo, možda im je upravo ovo pitanje dalo poticaj da probaju. Dio koji se ne bi ni odlučio za to je 35 učenika (23%) strukovne, 26 učenika (13%) gimnazijalaca i 24 učenika (12%) ETUŠ-a. Veći postotak se odlučio kako bi to napravili, njih 63 (31%) iz ETUŠ-a, 68 (33%) iz gimnazije i 27 (17%) iz strukovne. S obzirom na to da nisu razmišljali o tome da pitaju knjižničare za neku dodatnu pomoć ili savjet, pretpostavka je da se snalaze sami ili već znaju po što su došli. Smatraju li učenici da *knjižnica ima dovoljan broj njima interesnih knjiga?*

Smatrate li da knjižnica ima dovoljan broj Vama interesnih knjiga? (SSŠ)

Smatrate li da knjižnica ima dovoljan broj Vama interesnih knjiga? (Gimnazija)

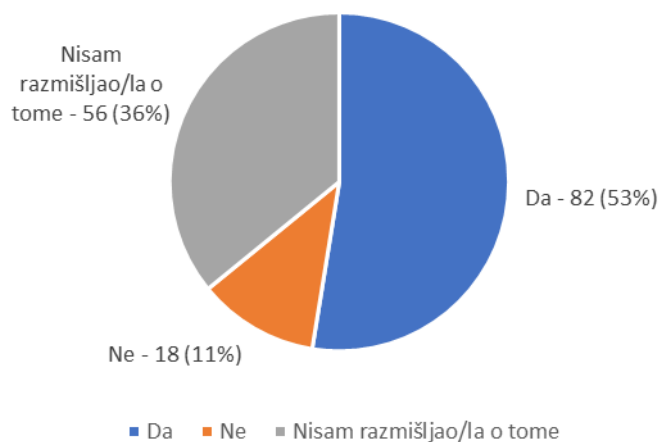
Smatrate li da knjižnica ima dovoljan broj Vama interesnih knjiga? (ETUŠ)

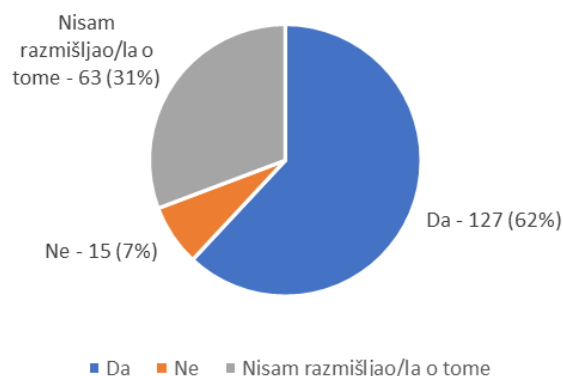
Slike 21. a), b), c) *Smatrate li da knjižnica ima dovoljan broj Vama interesnih knjiga?*

Smatram kako je ovo pozitivan graf za vidjeti. Učenici smatraju kako ima dovoljno njima interesnih knjiga, ali također ima i mjesta za rad i napredak. U strukovnoj školi 98 učenika (63%) potvrdilo je dovoljan broj, dok ih je 58 (37%) negirao. U gimnaziji je 131 učenik (64%) zadovoljnih i 74 učenika, tj. 36% manje zadovoljnih. U ETUŠ-u je ta brojka nešto drugačija, sa 111 zadovoljnih učenika (55%) i 91 učenikom, njih 45% spremnim za promjene. U teoriji knjižničarstva, uvijek se gleda na to da je knjižnica toplo i sigurno mjesto, gdje su svi dobrodošli. U sljedećim grafovima vidjet će se što i sami učenici misle o tome.

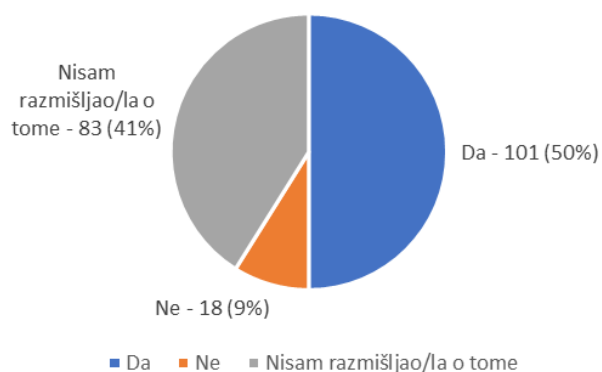
Smatrate li knjižnicu ugodnim, sigurnim mjestom? (SSŠ)

Smatrate li knjižnicu ugodnim, sigurnim mjestom? (Gimnazija)

Smatrate li knjižnicu ugodnim, sigurnim mjestom? (ETUŠ)

Slike 22. a), b), c) *Smatrate li knjižnicu ugodnim, sigurnim mjestom?*

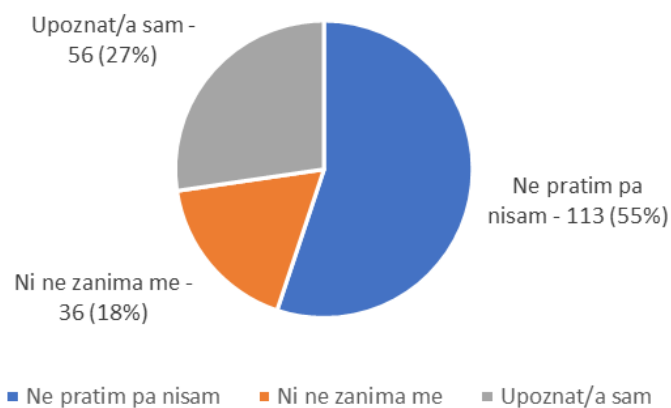
I u ovom slučaju knjižničari mogu biti zadovoljni svojim dosadašnjim radom jer 82 učenika (53%) strukovne, 127 (62%) učenika gimnazije i 101 (50%) učenika ETUŠ-a knjižnicu smatra ugodnim sigurnim mjestom, što je više od polovice svake škole. Drugi dio, njih 56 (36%) strukovne, 63 (31%) gimnazije i 83 (41%) ETUŠ-a nije razmišljalo o prostoru knjižnice kao takvom, dok najmanji dio, 18 učenika (11%) strukovne, 15 (7%) gimnazije i 18 (9%) ETUŠ-a bi potražilo ugodniji boravak.

Do sada su upitnici pokazali kako je manja polovica učlanjena u knjižnicu i većina je zadovoljna njezinim radom, no isto tako većina nije razmišljala o tome da dođe u knjižnicu i pita knjižničare da im pomognu oko određenih tema. Bez obzira na to, naveli su kako smatraju da knjižnice imaju dovoljno njima interesnih knjiga, te da sami prostor knjižnice smatraju ugodnim. Posljednje obavezno pitanje, bilo je *Koliko ste upoznati s radom svoje mjesne/lokalne knjižnice?* To je prostor knjižnicama za povratne informacije i napredovanje, ostvarivanje bolje komunikacije i građenja odnosa s ciljanim skupinama, te razvijanje i kreiranje međusobne suradnje.

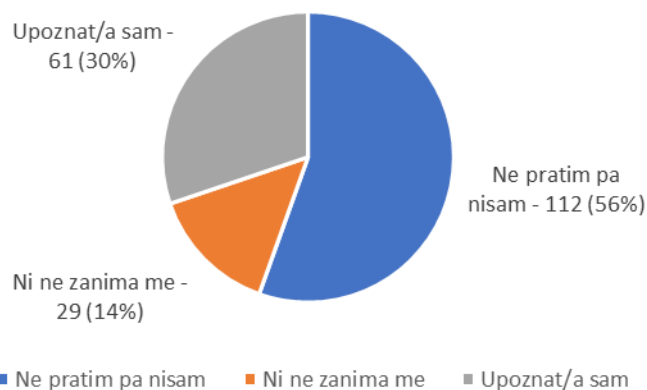
Koliko ste upoznati s radom svoje mjesne/lokalne knjižnice? (SSŠ)

Koliko ste upoznati s radom svoje mjesne/lokalne knjižnice? (Gimnazija)

Koliko ste upoznati s radom svoje mjesne/lokalne knjižnice? (ETUŠ)

Slike 23. a), b), c) *Koliko ste upoznati s radom svoje mjesne/lokalne knjižnice?*

Iako su rezultati do sada bili pozitivniji, ovdje je nepovoljnija slika. Čak 55% učenika svake škole odgovorilo je kako ne prate, pa stoga ni nisu upoznati s radom svoje mjesne ili lokalne knjižnice. Manji dio, 29% strukovne, 18% gimnazije i 14% ETUŠ-a ni ne zanima, ali zato 16% strukovne, 27% gimnazije i 30% ETUŠ-a je upoznato i prati. Pozitivno je što većina samo ne prati pa ne zna, a samo manji dio njih ni ne zanima. Tako i knjižničari imaju povratnu informaciju na što obratiti pozornost, koje „mjere“ poduzeti ili marketing napraviti. A što napraviti drugačije ili promijeniti je najbolje upitati i iskomunicirati sa samom skupinom. Zadnja dva pitanja bila su neobavezna. Pitanja se međusobno nadovezuju stoga će njihovi odgovori biti napisani skupa. Prvo pitanje bilo je: *Što mislite da bi se trebalo unaprijediti?*, a drugo: *Kako smatrate da bi knjižničari drugačije trebali privući mlade?* na koje su učenici odgovarali slobodno i neobavezno, ali dakako, poželjno.

Učenici strukovnih škola, njih četvero napisalo je kako ne treba unaprijediti knjižnicu jer je s prostorom sve u redu, no za same knjižničare, dvoje je učenika napisalo kako im treba povećati plaće. Iako je ta nota jako simpatična, zapravo ima i pozadinsku priču. Učenici strukovne škole dosta su povezani sa školskom knjižničarkom, kako je oni zovu „Teta knjižničarka Irena“, te ju i u komentarima hvale. To ne čudi, jer školska knjižničarka konstantno izrađuje plakate i programe kako bi ih privukla, a u vrijeme provođenja istraživanja, trebali su im stići rezultati s knjiškog natjecanja, čime se vidi uključenost i poticanje čitanja. Ono što su učenici napomenuli kako im nedostaje, te što bi trebalo nadodati su ekonomske i financijski orijentirane knjige, te više stranih knjiga. Napomenuli su kako su zasićeni „promoviranja dosadnih i depresivnih materijala“ te kako treba „*uvesti više o znoju, krvi, uspjehu i ponosu*“. Iako je bilo učenika s komentarima kako ne znaju što bi tražili ili promijenili, te kako ih drugačije privući, njihovi kolege znaju. Tako se na prijedlozima našla želja da se „*doda Dina u struku*“, te da se više slušaju prijedlozi učenika koje knjige da se dodaju. Osim knjiga, učenici su izrazili želju za PlayStationom, knjigama suvremene tematike, boljim prostorom za učenje, tematskim radionicama, i promocijama istih. Napisali su kako bi ih mange, stripovi i horror štiva više privukli u knjižnice, te da su zagušeni djelima s istim temama i završecima. Kako bi ih trenutno popularne i zanimljivije suvremene teme privlačile, te kako knjige i njihovu tematiku treba predstavljati na zabavan način, te mijenjati društvenu percepciju o knjigama, književnosti ali i školstvo. Oni s poduzetnim duhom predložili su novčane nagrade za pročitana djela, te mlađe radnice i više plakata.

Odgovori učenika gimnazije se poklapaju s učenicima strukovnih škola, smatraju kako nedostaje manga i stripova, koji su, kako su napisali „*puno zanimljivije štivo za čitanje i*

utapanje slobodnog vremena“, više strane književnosti i knjiga na engleskom i drugim jezicima, te općenito novijih i modernijih, tj. suvremenijih knjiga i naslova za mlade s kojima bi se oni mogli poistovjetiti ili povezati. Par odgovora bilo je poprilično dojmljivo. Jedan, koji smatra kako bi trebalo „*promijeniti cijelu infrastrukturu i tematiku knjiga u knjižnicama*“, te drugi, koji „*nije 100% siguran ako imaju knjige na engleskom, ali kako bi voljeli da imaju poznatije knjige i na engleskom*“. Naredni odgovor se slaže modernizacijom knjižnice, te nadodaje kako bi se „*trebao smanjiti broj djelatnika kako bi se rasteretio gradski proračun*“. Dio učenika smatra kako se ne treba ništa unaprijediti, ili da oni sami ne znaju što i kako. Dio kako bi trebalo više poticati učenike da čitaju, ponuditi im više psihologijskih, tj. „*SelfHelp*“ knjiga, te kako nekih naslova ima premalo, stoga se jako dugo čeka na posudbu. Predlažu da se vidi koji su to naslovi, kako bi se povećao njihov broj, a ne izgubila volja. Osim spomenutog viška radnika, par učenika smatra i kako ponašanje i ton zaposlenika nisu uvijek ugodni i smireni. Slažu se kako nedostaje izložba, radionica, kvizova, online druženja, reklama i promoviranja knjiga izvan same knjižnice. Za lokacije gdje, imaju različite preporuke: na televiziji, plakatima, na YouTube-u i društvenim mrežama jer smatraju da i sami mladi nisu dovoljno zainteresirani da odu u knjižnicu i provjere što zapravo ima u njoj, pa bi ih online odgovori možda više zainteresirali. Procjenjuju kako nedostaje povezivanja s tehnologijom i stvarima „*današnjice*“, ali i kako nisu knjižničari ti koji bi trebali privlačiti mlade, nego kako se treba mijenjati obrazovni sustav. S obzirom na to da su odgovorili kako najviše vremena osim s prijateljima, provode na društvenim mrežama, ne čude odgovori kako smatraju da tamo ima jako puno preporuka koje bi knjižnice mogle uzeti kao predloške, ali i sami na taj način probati promovirati knjige, njihove sažetke, te nove naslove u knjižnicama. Navode kako je još jedan od problema koji postoji u međusobnoj komunikaciji negativnost i predrasude prema onome što se mladima sviđa i što oni žele čitati. Spominju kako bi trebali učestaliji dolasci u škole i tamo predstavljati knjige bliže njima; na taj način krenuti s pozivanjem i organiziranjem zanimljivih druženja i osnivanja knjiških klubova, tj. klubova čitanja samo za mlade na kojima bi se održavale edukacije, susreti, noći čitanja knjige, pozivali autori na gostovanja, pa čak i organizirale zabave, ili darivanje knjiga. Kažu, kako je jedan od mogućih kanala komunikacije moguće ostvariti kroz suradnju s profesorima i hranom. Komentiraju kako treba uložiti vremena kako bi im se pokazalo da nisu sve knjige kao lektire, te da čitanje treba povezivati s pozitivnijim mislima, više razvikati hrvatske autore, romantične knjige i preglednije urediti prostore knjižnica.

Iste prijedloge imaju i učenici ETUŠ-a. Ugodniji, ljubazniji i pristupačniji zaposlenici, veći broj novih suvremenijih i aktualnijih knjiga, knjige na stranim jezicima, više fantastičkih, krimi, psiholoških i ljubavnih tematika, inovacije, dulje radno vrijeme, više knjiga o životu i „businessu“, te češće preporuke. Mijenjati obrazovni sustav i lektire, imati pristup na više od jednog računala za sve članove i korisnike knjižnice, jeftinije korištenje električnih uređaja (kopiranje, printanje) i privatniji prostor za aktivnosti. Treba mijenjati i sve i ništa, ali i kako je teško mijenjati stanje, jer je pasivno gledanje filmova i serija lakše od istraživanja svijeta knjiga, pa nije ni samo do knjižnica i knjižničara, nego i do mladih. Bolja promocija i izlozi, zabavniji sadržaji, interaktivna događanja, više okupljanja, teme prilagođenije uzrastu, gostovanje pisaca, edukacijama, radionicama, noćima zajedničkog čitanja knjiga, zanimljivostima i činjenicama o autorima i djelima, glazbom, hranom i nagradama. Osim osmijeha i preporuka zanimljivijih, mladenačkih i kvalitetnijih knjiga s različitim tematikama, te nagradnih igara, učenici su predložili raznorazne primjere za aplikacije koje bi predlagale knjigu ovisno o kriteriju i interesu koje bi korisnik unio, isto kao i veći prikaz kratkih sadržaja ili uzbudljivog, te napetog odlomka kako bi ih potaknuli da pročitaju cijelo djelo. Učenici svih triju škola navode više natjecanja i mogućnosti nagrada, raznorazne projekte u koje bi se uključili i sudjelovali, tako navode primjer natjecanja u kojem su sudjelovali: „Čitanjem do zvijezda“ koje bi ponovili. Zadnji komentar bio je kako im treba ostaviti njihovu mladost i pustiti ih da idu svojim tempom bez požurivanja. Primjer toga bila bi i sama komunikacija, za koju navodi kako bi svakodnevni govor ili *sleng* bili pristupačniji i lakši za ostvarivanje komunikacije i građenje odnosa čime bi se mladi osjećali dobrodošlije i slobodnije, te češće dolazili, a s vremenom i čitanjem učili razliku između slenga i književnog govora.

7. Zaključak

Istraživanje pokazuje da učenici više vremena provode u druženju s prijateljima nego s knjigom. Iako pola ispitanika voli čitati, dio njih svejedno uz svakodnevne obaveze i aktivnosti bira ne čitati. Svoje slobodno vrijeme radije provode s prijateljima, te kada čitaju, najradije čitaju stvari s weba, dok novine padaju na zadnje mjesto. Beletristika i dalje ostaje na vrhu interesnog štiva, dok se popularno-znanstveni članci nalaze u sredini popisa za čitanje. Stripovi, *krimići & ljubići* ostaju popularno štivo, uključujući i mange, osim kojih se javlja interes za sportske članke te djela na engleskom jeziku. Prema njihovim interesnim područjima, vidi se sličan uzorak kao i s mladima prošlih generacija.

Premda polovica voli čitati, isto tako će i na odgovore kako biraju što će pročitati - odabrati odgovor - ništa. Sami si najradije pronalaze što žele čitati, iako će ih određeni film, prijatelj ili roditelj potaknuti da pročitaju određeno djelo. Jako malo njih će pitati ili poslušati savjet knjižničara, ali prate profile na društvenim mrežama i internetu koji ostavljaju recenzije o djelima koje zatim odlučuju hoće li pročitati ili ne. Iako prate objave i videe s društvenih mreža, nisu previše upoznati s portalima za čitanje. Najpoznatiji im je Wattpad koji je više slobodna slobodna online platforma gdje se objavljuju fanfiction-i, nego poznati autori i njihova djela, koji im samim time padaju u drugi izbor. Premda je neke mučila riječ adaptacija filmova, većini je ipak bila dovoljna motivacija da i oni uzmu originalni rad i pročitaju kako se radnja tamo odvijala.

Svakodnevne obaveze i aktivnosti uzimaju im previše vremena, pa čak i volju i želju za čitanjem koja samim time pada na zadnje mjesto. Smatraju kako dobro raspolazu svojim slobodnim vremenom, no jedan od komentara trebao bi podići svjesnost o važnosti čitanja i potpore, te problemima s kojima se susreću i koje dugoročne posljedice im to može donijeti, a to je sporo čitanje. Kao još jedan od problema posvećivanja knjizi koji su naveli je neodgovaranje djela njihovom ukusu, ne uspiju im zaokupiti pažnju ili im ne odgovaraju. Učenici će se radije opustiti uz društvene mreže, videoigre, druženjem, uz glazbu, serije i filmove, ili sportskom aktivnošću. Na to će potrošiti najviše 3 do 4 sata, kao i na samim društvenim mrežama. Premda je pandemija mnogima otvorila vrata slobodnog vremena, polovica mladih je odlučila kako ga neće provesti čitajući knjige više nego što je i do sada. Knjige se najradije posuđuju, te nisu materijal za kupnju kao poklon. Iako je većina samih ne bi kupila, određeni dio (njih 30-ak %) ih svejedno dobiva na poklon.

U knjižnice je učlanjena polovica učenika, najviše iz gimnazije. Najviše nezadovoljnih knjižnicom bilo je u skupini koja je i najmanje učlanjena u nju što može ali i ne mora biti razlog. Znatna većina učenika je zadovoljna radom knjižnice i njezinim zaposlenicima, no nemaju naviku otići u knjižnicu i pitati knjižničare da im pomognu oko literature ili zabavnog štiva. Više od polovice učenika smatra kako knjižnice imaju dovoljan broj njima zanimljivih knjiga, no ne treba zanemariti ni činjenicu da druga, manja polovica smatra kako bi se fond trebao obogatiti. Bez obzira na to, većina učenika smatra knjižnicu ugodnim i sigurnim mjestom za boravak. Rad same knjižnice uglavnom ne prate, stoga bi se mogao povući zaključak kako ni ne znaju što je novo ili je li se što promijenilo. Ipak, imaju ideje i savjete koje bi oni voljeli da se primjene u njihovim knjižnicama (za koje se onda postavlja pitanje i bi li ih onda primijetili, s obzirom na to da ne prate rad svojih knjižnica, čime se javlja kontradiktornost samog postupka). Osim što im smeta obrazovni sustav, što i nije novost, pokazali su interes za suvremenijim djelima, te knjigama na stranim jezicima, pretežito engleskom. Svojim komentarima potvrdili su kako postoji interes za čitanje među njima i kako imaju široko područje zanimanja, no i kako bi voljeli veću motivaciju i poticaje za isto. Zainteresirani su za kvizove i natjecanja, naveli su kako i njihove generacije vole stripove i mänge, te kako bi se čitanje od početka trebalo povezivati s pozitivnim emocijama. S obzirom na to da dio svog vremena provode na društvenim mrežama, njih same su naveli kao glavne promotore knjiga, zaključujući kako bi se i knjižnice trebale okušati u promoviranju na njima. Ovdje se javlja još jedna kontradiktornost, s obzirom na to da je dosta knjižnica napravilo svoje račune na društvenim mrežama i neke od njih promoviraju pridošla djela (time se i otvara prostor za novo istraživanje). Koliko mladih ih zapravo prati, ali i koliko knjižnica se posvećuje baš njima kao ciljanoj skupini? Osim promocije na društvenim mrežama, mladi su se izjasnili kako im nedostaje privatniji i veći prostor za aktivnosti. Naravno, ne krive i ne smatraju ni knjižničare za sve odgovornima. Naveli su kako i sami uzimaju dio krivnje, te kako je i stvar kulture i odrastanja, čime se potvrđuju teze kako je čitanje stvar navike koja se stvara odrastanjem, a modernim tehnologijama i obavezama poljuljava.

Smatram kako se može zaključiti da se teorija i mladi slažu, no svejedno, međusobno ne pronalaze uvijek zajednički jezik. Vjerujem kako je potreban drugačiji pristup i promocija od strane knjižnica, ali i angažman od strane mladih. Prema provedenom istraživanju, statistika je blagonaklona čitanju, a knjižnice i dalje održavaju svoj ugled ustanove koja promovira i motivira ljude na čitanje, iako bi posjećenost među mladima mogla biti bolja. Čitanje bi i dalje trebalo ostati ugodna i poželjna aktivnost ali i intelektualna potreba. Potrebe i interesi korisnika

se mijenjaju, stoga im se treba prilagođavati i pomoći im u izgradnji aktivnog odraslog člana koji će dalje širiti svoju ljubav prema čitanju. Uz nove društvene platforme i razvoj tehnologije, teže je doprijeti do slobodnog vremena mladih, ali su upravo one sredstvo koje se treba iskoristiti kako bi se došlo do njih, potaknulo im znatiželju i zaintrigiralo ih se tako da i sami pronađu štivo koje im odgovara kako bi izgradili sebe, uz pomoć knjiga i čitanja, obrazovnih djelatnika, roditelja i naravno knjižničara.

8. Popis literature

1. BAUKAČ. Facebook stranica Gradske knjižnice Samobor, URL: <https://www.facebook.com/101312581977459/photos/a.101339145308136/334631595312222/> (10.5.2022.)
2. Čitaj. Godina čitanja 2021. URL: <https://citaj.hr/> (10.5.2022.)
3. Gradska knjižnica Samobor. Festival Brdo knjiga. URL: <https://www.facebook.com/101312581977459/photos/a.101339145308136/334631595312222/>; <https://brdoknjiga.com/> (10.5.2022.)
4. Gudjons, H. *Pedagogija: temeljna znanja*. Zagreb: Educa, 1994.
5. Hoću knjigu: *Noć knjige provedite na otvorenom s najdražim domaćim i stranim književnicima*. (2022). URL: <https://www.hocuknjigu.hr/nase-price/blog-posts/noc-knjige-provedite-na-otvorenom-s-najdrazim-domacim-i-stranim-knjizevnicima?fbclid=IwAR2RKD7MwGzYHMBpVpWSyvb0XFtNLKnK0eK2vqgtFnunpAWXE0lyrgPKA> (10.5.2022.)
6. Ilišin, V., Radin, F. *Mladi: problem ili resurs*. Zagreb: Biblioteka Znanost i društvo; Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2007. str. 179, 185-186.
7. Ilišin, V., Spajić Vrkaš, V. *Generacija osujećenih: mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća*. Zagreb: Biblioteka Znanost i društvo; Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2017. str. 13.
8. Kotarac, I. *Kultura čitanja: Postoji lijek za bijeg od knjige*. Dugirat. (2011). URL: <http://www.dugirat.com/kultura/95-knjizevnost/12852-kultura-itanja-postoji-lijek-za-bijeg-od-knjige-v15-12852> (10.5.2022.)
9. Medijska pismenost. Dani medijske pismenosti 2022: *Misli svojom glavom u medijskom labirintu*. URL: <https://www.medijskapismenost.hr/dani-medijske-pismenosti-2022/> (10.5.2022.)
10. Mrgić, M. *Goodreads i savjetovanje čitatelja na primjeru korisnika iz Hrvatske*. Diplomski rad. Zadar, 2019.
11. Nacionalna strategija poticanja čitanja. RH Ministarstvo kulture i medija. URL: <https://min-kulture.gov.hr/nacionalna-strategija-poticanja-citanja/16264> (10.5.2022.)
12. Pattee, Amy S. *Developing library collections for today's young adults*. Lanham; Toronto; Plymouth, UK: The Scarecrow Press, Inc., 2014.

13. Pennac, D. *Od korica do korica - uvod u čitanje i tajne lektire*. Zagreb: IRIDA, 1996.
14. Peti-Stantić, A., Stantić V. *Znati(želja): Zašto mladi trebaju čitati popularnoznanstvene tekstove, i to odmah?*. Zagreb: Ljevak, 2021.
15. Prelog Vujić, A. *Mladi i čitanje u digitalnom okruženju*. Diplomski rad. Zagreb, 2020.
16. Sabolović-Krajina, D. *Čitalački interesi tinejđera*. Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 36 (1993). URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/sabolovic-krajina_1993.htm
17. Sabolović-Krajina, D. *Neki aspekti čitalačke kulture mladih*. Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 32 (1989), str. 71-94. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/sabolovic_neki.htm
18. Schmitt, R. *Knjižnice za mladež u Njemačkoj. Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica: njemačka iskustva*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba: Goethe-Institut, 2004.
19. *Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
20. *Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
21. Stričević, I., Jelušić, S. *Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti*. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), 1-34. URL: <https://hrcak.srce.hr/81288>
22. Stropnik, A. *Knjižnica za nove generacije: virtualni sadržaji i usluge za mlade*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2013.
23. Šatalić Krstić, J. *Izgradnja knjižničnih zbirki na odjelima za mlade*. Diplomski rad. Zadar, 2016. URL: <https://repositorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A585/datastream/PDF/view>
24. *UNESCO-ov/IFLA-in Manifest za narodne knjižnice*, 1995.

Popis slika grafikona (pitanja i rezultati ankete)

Slike 1. a), b), c) *Spol*

Slike 2. a), b), c) *Dob*

Slike 3. a), b), c) *Volite li čitati?*

Slike 4. a), b), c) *Što najradije čitate (prema vlastitom izboru)?*

Slike 5. a), b), c) *Prema kojem kriteriju birate štivo za čitanje?*

Slike 6. a), b), c) *Jeste li upoznati s nekim web portalima s književnim djelima (npr. Goodreads)?*

Slike 7. a), b), c) *Čitate li radije već poznate autore ili volite i „Fanfiction“ djela?*

Slike 8. a), b), c) *Smatrate li da adaptacije filmova privlače mlade da pročitaju i djelo prema kojem je film nastao?*

Slike 9. a), b), c) *Stignete li čitati koliko biste željeli uz svakodnevne obaveze?*

Slike 10. a), b), c) *Što mislite da Vas sprječava u češćem čitanju?*

Slike 11. a), b), c) *Kako najviše provodite svoje slobodno vrijeme?*

Slike 12. a), b), c) *Koliko vremena dnevno provodite radeći tu aktivnost?*

Slike 13. a), b), c) *Koliko vremena dnevno provodite na društvenim mrežama?*

Slike 14. a), b), c) *Jeste li više čitali za vrijeme lockdowna?*

Slike 15. a), b), c) *Kupujete li radije knjige ili posuđujete?*

Slike 16. a), b), c) *Kupujete li knjige na poklon?*

Slike 17. a), b), c) *Dobivate li knjige na poklon?*

Slike 18. a), b), c) *Jeste li učlanjeni u gradsku knjižnicu?*

Slike 19. a), b), c) *Jeste li zadovoljni radom knjižnice i njezinim zaposlenicima?*

Slike 20. a), b), c) *Biste li otišli u knjižnicu i rekli temu koja Vas zanima izvan škole, kako bi Vam knjižničari pomogli oko nje?*

Slike 21. a), b), c) *Smatrate li da knjižnica ima dovoljan broj Vama interesnih knjiga?*

Slike 22. a), b), c) *Smatrate li knjižnicu ugodnim, sigurnim mjestom?*

Slike 23. a), b), c) *Koliko ste upoznati s radom svoje mjesne/lokalne knjižnice?*

Kultura slobodnog čitanja među mladima

Sažetak

Cilj ovog rada je istražiti koliko mladi vole i žele čitati u svoje slobodno vrijeme. Uza sve preporuke, teoriju i smjernice koje knjižnice, knjižare, roditelji i učitelji žele prenijeti mladima, koliko informacija zapravo dopire do njih i jesu li im usmjerene na pravi način. Jesu li im društvene mreže zaokupile cijeli prostor slobodnog vremena ili im otvorile kanale za lakše praćenje interesnih područja. Mladi kao skupina u sivoj zoni između djece i odraslih podižu vlastiti bunt i smjernice koje su im potrebne, a koje često prati pojava i razvoj novih medija. Teorijski dio koji rad obuhvaća odnosi se na povijesni pregled, definiranje mladih kao skupine, te poticanje čitanja. Nakon toga spominje se svrha knjižničnih usluga za mladež i kultura čitanja na internetu, te platforme koje se tamo nalaze i što nude svojim korisnicima. Rad će se dotaknuti i fan fiction djela, o kojima će biti pitanja i u istraživačkom djelu. No, prije toga, spomenuti će se primjeri dobre prakse poticanja čitanja u Hrvatskoj nakon čega slijedi istraživanje. Anketu, tj. upitnik istraživanja ispunjavali su učenici srednjih škola u Samoboru. Anketa se može podijeliti na dva dijela. Prvo o želji za čitanjem i drugo o tome kako su oni zadovoljni sa svojim lokalnim tj. mjesnim knjižnicama. U istraživanju se tražilo stajalište mladih o tome vole li čitati, što najradije čitaju i kako biraju to štivo. Čitaju li fanfiction djela, koliko vremena provode na društvenim mrežama, te jesu li čitali više za vrijeme lockdowna. Odgovarali su na pitanja što najviše vole raditi u svoje slobodno vrijeme, te što misle da bi trebalo promijeniti u njihovim knjižnicama.

Ključne riječi: mladi, čitanje, slobodno čitanje, učenici, slobodno vrijeme, knjižnice

The culture of leisure reading among adolescence

Summary

The main goal of this paper is to explore how much young people love and want to read in their spare time. With all the recommendations, theory, and guidelines that libraries, bookstores, parents and teachers want to transmit to young people, how much information actually reaches them and whether it is directed to them in the right way. Have social media taken up all their free time or have they opened channels to easily follow their interests. Young people as a group are in the gray zone between children and adults, so they raise their own rebellion and the guidelines they need, which are often accompanied by the emergence and development of new media. The theoretical part of the paper is referencing to the historical overview, defining young people as a group, the importance of information literacy, and encouraging reading in general. After that, the purpose of library services for young people and the culture of reading on the internet is mentioned, as well as the platforms that are located there and what they offer to their users. The paper will also broach the subject of fan fiction works, which will be discussed in the research work. However, before that, examples of good practice of encouraging reading in Croatia will be mentioned, followed by research. The survey, i.e. the research questionnaire, was filled out by high school students in Samobor. The survey can be divided into two parts. The first part defines the desire to read and second part, determines how satisfied they are with their local libraries. The research sought the opinion of young people about whether they like to read, what they like to read and how they choose to read. Are they reading fanfiction works, how much time do they spend on social media, and did they read more during the lockdown? They answered questions about what they like doing most on their spare time, and what do they think should change in their libraries.

Key words: adolescence, reading, leisure reading, students, spare time, libraries